

İREAN

No:19- İyun 2008- İctimai fikir jurnalı-3 AZN

Quran iqlimində

QƏLBİNİN QAPILARINI AÇ

İRFAN
ictimai fikir jurnalı
Dövlət Reystr №: 1763

Direktor:
Salih Zeki MƏRİÇ

Təsisçi və redaktor:
Dr. Abbas QURBANOV

Məsul katib:
Nurlan MƏMMƏDZADƏ

Redaksiya heyəti:
Akademik Vasim MƏMMƏDƏLİYEV
Prof.Dr. Şahin XƏLİLLİ
Dr.Siracəddin HACI
Dr.Alpay MƏMMƏDOV
Eldəniz SALMANOV
Ramiz MƏMMƏDOV
Nurlan MƏMMƏDZADƏ
Səadət MÜRŞÜDOVA
Hacı Arif HEYDƏROĞLU
Rövşən QƏNİYEV
Akif HÜSEYNOV
Fuad QULİYEV

Abunə və reklam işləri:
Musa İBRAHİMOV
Tel: 0503254989

Kompyuter dizaynı:
İrfan Qrafik
Copyright 2008 © All Rights Reserved
Created and supported by "İrfan"

Foto:
«İRFAN»

Ünvan:
Bakı şəhəri,
Cəfərov Qardaşları küç. 16
Tel: (+994 12) 492 32 23,
493 02 93

Abunə təmsilçiləri:
Bakı - Musa İbrahimov - 0503254989
Quba - İlkin Qaibov - 0503638145
Ağdaş - Şahin Rəhimov - 050 3887068
İsmayilli - Vasif Teymurov - 0504653601
Zaqatala - Mayis Abbasov - 0557476297
Əliabad - Kamran Məmmədov - 0503806922
Şamaxı - Akif Hüseynli - 0506205928
Şəki - Vüqar Məmmədov - 0556237232
Qəbələ - Saleh Şirinov - 0503827823

İllik abunə qiyməti:
Ölkədaxili 25 manat
Xarici ölkələr üçün 35 USD
www.irfandergisi.com
E-mail
irfan@irfandergisi.com
irfandergisi@yahoo.com

Jurnalın materiallarından istifadə edərkən
istinad zəruridir. Müəllifin mövqeyi ilə
redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

“İRFAN”DAN

Cəmiyyətimizdəki ideal insan qıtlığını jurnalımızın may sayısında qapaq mövsuzu etmişdik. Fədakar və qərəzsiz, insanı sadəcə insan olduğu üçün sevən və onun qüruruna dəyər verən insan qıtlığı... Ən gözəl insan modeli Hz. Peyğəmbərimizdir. May sayımızda buna toxunmağa çalışdıq. Siz oxuculardan xüsusilə jurnalımızın ötən sayı ilə bağlı çox gözəl sözlər eşitdik. Bu, bizi ürəkləndirdi... ümidimizi artırdı.

Qarşıdan yay tətili günləri gəlir. Yay tətili hər kəsin ailə fərdləri ilə daha yaxın olduğu bir zamandır. Kitab fenomeni həyatımızın hər anında, hər sahəsində olmalıdır. **Kitabsız nə yola çıxmalı, nə də yol qət etməliyik.** Yolda, maşında, gəzinti zamanı, işdə, evdə, hər yerdə kitab. Məşhur deyimə çevrilən bu ifadə necə də dərin mənalara daşıyır: **“bütün kitablar bir kitabı daha yaxşı anlamaq üçün oxunur.”** Heç şübhəsiz ki, o kitab Qurani-Kərimdir. Bəndələrinin doğru yolu görmələri üçün Allah bir kitab yollamış və o kitabda səadətə yeganə açarını vermişdir.

Gənc nəsillərimizin təmiz zehnlərini zəmanə çirkəblərindən uzaq tutmaq üçün onların Quran qalxanı ilə mühafizə altına alınması lazımdır. Burada ən böyük məsuliyyət atalarına düşür. Xüsusilə də məktəblilərin tətilə çıxdığı bu günlərdə evlərimizi Quran məktəbinə çevirməli və övladlarımıza Quranı öyrətməliyik. **Gənc beyinlərin ilk tanış olacağı kitab Quran olmalı.**

Buna görə də iyun sayımızı Qurana həsr etdik. Quran iqlimini bir azcığı da olsa həyatımıza daşımağa çalışdıq. Bu mənada **Salih Zeki Meriç qəlblərimizin kilidli qapılarını Quran iqlimində onun əfsunlu sadası və dərin mənasına açmamızdan** yazdı. Azərbaycanın ilk hafizlərindən olmaq şərəfinə nail olan bir qardaşımız, bir Quran hafizi ilə bu haqda qibtə ilə söhbətləşdik. **Şəki İslam mədrəsəsinin müəllimi hafiz Rəhman Nuriyevlə qısa bir reportajımız oldu. Dr. İbrahim Baz Quran iqlimindən** gələn gözəl gül qoxuları təqdim etdi bizim üçün. **Ramiz Məmmədov Quranın qorunmasında hafizlərin rolundan** yazdı. Bakı Dövlət Universiteti İlahiyyat fakültəsi dekan müavini **Prof. Dr. Ömer Aslan bəylə Quranın insanlığa verdiyi mesaj haqda** danışdıq sizin üçün. **Möhtərəm könül insanı Osman Nuri Topbaş bəy Rəsulullahın səhabələr üzərindəki təsirindən bəhs etdi. Lokman Helvacı hədislərdə zikir yazısının davamını qələmə aldı bu sayımızda... Və Dr. Mehmet Rıhtım bəy** şəxsən yaşadığı bir hadisəni İrfan səhifələrində sizinlə paylaştı. Maraqla oxuyacağımızdan əminik.

Və İrfan jurnalında digər yazarlar; **Dr. Rafiz Manafov, Dr. Abbas Qurbanov, Dr. Aleksander Magill, Mehman İsmayilov, Məmməd Məmmədzadə, Nurlan Məmmədzadə** sizlər üçün bir-birindən gözəl fikirlərini paylaştılar bu sayımızda.

İrfan jurnalımızın Quran sayı ilə daha fərqli və daha gözəl olduğu qənaətindəyik. Sizə Quranla dolu bir həyat arzulayırıq, **Allahdan istiqamətimiz üçün dua edirik...**

Salam və hörmətlə.

İÇİNDƏKİLƏR

SÖZLƏRİN ƏN GÖZƏLİ.....	4
HAYDI QURAN OXUMAĞA <i>Aqil ƏLİYEV</i>	8
ÜMMƏTİN ƏN ŞƏRƏFLİLƏRİ – ƏHLİ-QURAN <i>Altay RƏHİMOV</i>	10
QURAN HƏSRƏTİ <i>Dr. Mehmet RIHTIM</i>	12
QURAN İQLİMİ <i>Dr. İbrahim BAZ</i>	16
QURANIN QORUNMASI <i>Ramiz MƏMMƏDOV</i>	18
ŞEİR: HAFIZIN TACI <i>M. Ali EŞMELİ (Seyri)</i>	24
HƏDİSLƏRDƏ ZİKR-2 <i>Lokman HELVACI</i>	26
ÖZÜMÜZÜ UNUDURUQMU? <i>Prof. Dr. Ömer ÇELİK</i>	34
HƏM TƏTİL, HƏM DƏ TƏHSİL <i>Dr. Abbas QURBANOV</i>	36
SƏNDƏN XƏBƏRSİZ <i>Akif HÜSEYİNLİ</i>	38
Şeir: QURAN <i>Elvin ŞİRVANLI</i>	39
HİKMƏT LÖVHƏLƏRİ <i>Sedat DEMİR</i>	40
QƏLƏMLƏ BÜTÜNLƏŞMƏK <i>Nurlan MƏMMƏDZADƏ</i>	42
ÖZÜNÜ UNUDAN İNSAN <i>Mehman İSMAYILOV</i>	44
BÖHTAN <i>Dr. F. AleksanderMAGİLL</i>	48
ÜÇ AYƏ VƏ İNSAN... <i>Dr. Rafiz MANAFOV</i>	50
ŞİMŞƏK ÖMRÜ <i>Məmməd MƏMMƏDZADƏ</i>	52
XƏBƏRLƏR.....	55

İÇİNDƏKİLƏR

QƏLBİNİN
QAPILARINI AÇ!
Salih Zeki MERİÇ

6

Azərbaycanın ilk hafizlərindən
Rəhman NURİYEV:
DÜNYA MİQYASINDA BİZİM
HAFİZLƏRİMİZİN DƏ OLMASI VƏ YA DÜNYA
HAFİZLƏRİNİN İÇİNDƏ BİZİM
HAFİZLƏRİMİZİN YER ALMASI BİZİM ÜÇÜN
ÇOX ŞƏRƏFLİ BİR DUYĞUDUR .

14

Peyğəmbər əxlaqının
səhabələrdəki
təzahürləri-2
Osman Nuri TOPBAŞ

28

B.D.U İlahiyyat fakültəsi dekan müavini
Prof. Dr. Ömer ASLAN:
QURAN BÜTÜN BƏŞƏRİYYƏTƏ
XİTAB EDƏN YEGANƏ HƏYAT
DÜSTURUDUR

20

AX-OX ÇAYI
Adem ŞAHİN

46

Sözlərin ən gözəli
Allahın kitabı,
yolların ən gözəli
həzrət Məhəmmədin yoludur

*İslam əxlaqının əsl qay-
nağı, Qurani-Kərimdir.*

*Pəyğəmbərimizin (səllal-
lahu əleyhi və səlləm) əxlaqı
da Qurandan gəlir. Bu
səbəbdən İslam əxlaqı
düşüncəsi, Qurana və onun
ışığında əmələ gələn sün-
nəyə dayanır. Bu iki qay-
naq, dini və dünyəvi həy-
atın ümumi planlı
çərçivəsini çəkmiş, əməli
qaydalarını göstərmişdir.*

RƏSSAM:HASAN AYCIN

Həzrət Əli (r.a)

Həzrət Əli (r.a)-ın ayağına ox batmışdı. Səhabələrə: “Mən namaza başladığından sonra çıxardın” –dedi. Təbii ki, namazda oxuduğu Quran ilə Allahın hüsurunda olmaq düşüncəsi onun başqa şeylər düşünməsinə imkan vermirdi.

Abbad bin Bisr (r.a)

Peyğəmbər (s.ə.s)-in bir səfər əsnasında növbətçi təyin etdiyi Abbad (r.a) namaza durmuşdu. Bu zaman düşmən ox atmağa başladı. Abbad (r.a)-a iki-üç ox dəydikdən sonra növbə yoldaşı Ammara xəbər verdi.

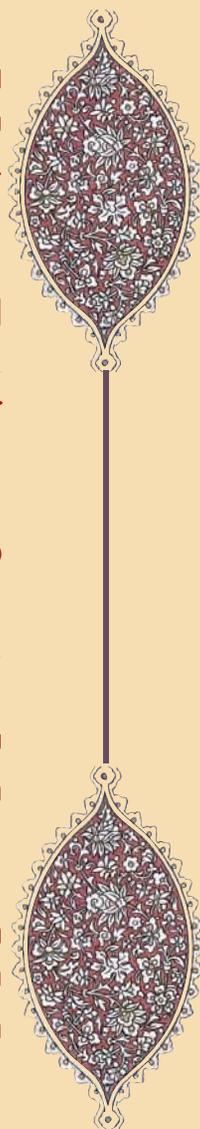
Ammar:

- İlk ox dəydikdə niyə xəbər vermədin? –dedi. Abbadın cavabı belə oldu:

- Bir surə oxuyurdum. Onu bitirmədən namazımı pozmaq istəmədim. Amma oxlar ardarda gəlincə, namazımı tez bitirdim. Allaha and olsun ki, Rəsulullahın keşikdə durmaq haqqında əmrindən çıxmaq qorxusu olmasa idi, surəni yarıda kəsib namazı bitirməkdənsə ölməyi üstün tutardım.

İbn Məsud (r.a)

İbn Məsud (r.a) deyir ki: “Allahdan gələn ilhamlara açıq olmaq istəyən Onun: “Ey iman gətirənlər” sözünü eşidən kimi dinləsin. Çünki O, bu xitabın arxasınca ya xeyirli bir iş görməyimizi, ya da hansısa pislikdən uzaq durmağımızı əmr edir.”

QƏLBİNİN QAPILARINI AÇ!

Əslində müəyyən bir günü, ayı, mövsümü olmasa Qurana olan rəğbətimizin. Quran hər zaman başucu kitabımız, yol göstəricimizdir bizim. Çünki axtardığımız hər şeyi onda tapırıq. Quran təlimi müəyyən bir yaş, bir qrup və ya müəyyən kütləyə aid deyildir. Quran bizim həyatımızda ilk dəfə Cəbrayılın Hz. Peyğəmbərə gətirdiyi vəhy kimi təzə və təsirli olmalıdır. Çünki Qurana sarılmaq insanın ən böyük iftixarıdır. O, insanın vüqarını yüksəldir. Rəbbinə qulluqda insanın çatacağı mərtəbəni göstərir.

Cəbrayıl (ə.s)-ın dizlərini Peyğəmbərimizin dizlərinə dayayıb ona Quran oxuduğu və Rəsulullahın da ona eyni şəkildə qarşılıq verdiyi anki kimi səhih və təzə olaraq qavranmalıdır Qurani-Kərim.

Səhabə səviyyəsi; Quran ayələrini bir-bir əzbərləyib, bir-bir əməl edərək Qurani mənimsəmə səviyyəsi.

Qurani yeganə həyat düsturu olaraq görüb, həyatlarını ona görə tənzimləmə həssasiyyəti. Hər şeyə, hər hadisəyə onun pəncərəsindən baxa bilmə anlayışı.

Qurani iqlimi dadı-duzu tərifə sığmaz ab-havadır.

Səslər onunla ən gözəl olur, nəfəslər onunla ən mənalı hala gəlir.

Nəfəslər onunla sorğudan azad olur. Ecazı ilə sardığı hər insana fərəhlik bəxş edər Quran.

Onu duyan qulaqların pası silinər və onunla xaraba kö-nüllər hüzurə qovuşar.

Nə gözəl ifadə edir Rəsullar Rəsulu: **“Qurani hüznli səslə oxuyun!”** (İbn Macə,76) Hüzn; ən əsil bir təbəssümün kandarında duran mütəvazi duruş. Hüzn peyğəmbəri deyildimi Hz. Peyğəmbər? O, hüzn peyğəmbəri idi. Ona nazil olan ilahi kəlamın da hüznli bir səslə oxunmasını istəyirdi. O, Quran oxunarkən başlarının üstündə quş var-mış kimi dinləyən səhabə həssasiyyətinə bürünərək, onun

hüznə oxunmasını və hüznə dinlənməsini arzu edirdi. Çünki *“və izə qurial qurənu fəstəmiu ləhu və ənsitu ləalləkum turhamun - Quran oxunan zaman onu dinləyin və susun ki, (onun sayəsində) sizə rəhm olunsun!”* (əl-Əraf, 204) kəlamının sahibi də elə deyirdi. Mərhəmət edilməyin yolu onu sükunətlə dinlətməkdən keçir demək ki. *“Biz səni aləmlərə ancaq rəhmət olaraq göndərdik”*(əl-Ənbiya-107) kəlamı-qüdsisinin sirri, O Rəsullar Rəsulu da yenə rəhmət və mərhəmət üçün qullara göndərilmişdi, onun ən böyük möcüzəsi olan Quran da... Hər biri Uca Yaradanın sonsuz rəhmətinin bir nişanəsi və təmsilçisi idi.

Allah saysız səslərin, saysız rənglərin də sahibi idi. Bu qədər səslilik və rənglilik Onun qüdrətinin sonsuzluğunun ifadəsi və ucalığının nişanəsi idi. Amma bir şey vardı ki, insan oğlu səsini onunla ən gözəl şəkildə yüksəldə, ən ülvi dərinliyi onunla qazana bilərdi. O, Qurani-Kərimin tərifişəgəməz sədəsi və məqamı idi.

Hansı səs Quranla gözəlləşməz ki? Hansı səs onu oxuyarkən hüznə bürünməz ki? Hətta müşriklər belə, onun sədəsi qarşısında sehlənməmiş kimi donub qalmırdırlarmı?

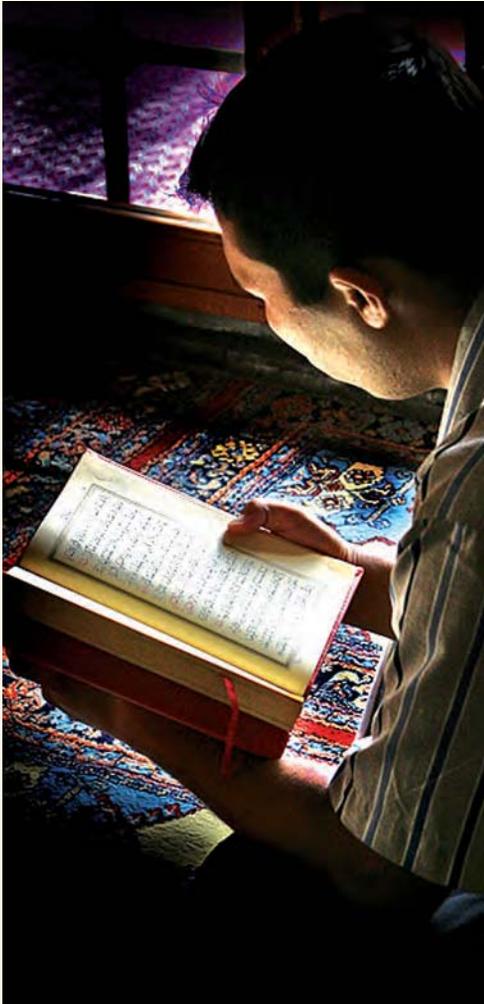
Hə. Əbu Bəkrin evindən gecə yarısı Məkkə küçələrinə yayılan o əfsunlu səs ən qatı qəlbli müşrikləri belə, sehləmiş, maqnit kimi özünə çəkmişdi. Çünki o, Uca Allahın ən böyük möcüzəsi idi. Onun müstəsna bələğəti, fəşahəti Kəbənin divarına asılan ərəb alimlərinin ən məşhur şairlərinin şeirlərinin işığı söndürməmişdimi? O, Qurandı. Allahın həbibisi vəsiləsi ilə bəndələrinə çatdırdığı ülvi məktub idi. O məktubu oxumayan, o məktubdan bixəbər olan köndən daha bərhad bir könlü vardiymi? O məktubun qiymətini bilməyəndən daha qiymətsiz, o məktubun mənasından hali olmayandan daha idraksız kim ola bilər?!

Allah Rəsulunun *“sizə iki şey miras qoyuram, onlara möhkəm sarıldığınız müddətdə yoldan azmazsınız: bunların biri; Quran, digəri isə sünnəmdir”*(İmam Malik, Muvatta, qədər;3) hədisi-şərifinin əsası insan həyatını tənzimləyən və insana yeganə bələdçilik edə biləcək kitabın Quran olmasındandır. Elə isə müasir çağın gətirdiyi mənəvi qarışıqlıqdan özümüzü qorumağın yeganə yolu Qurani-Kərimdə *“Ey iman edənlər Allahdan layiqincə qorxun və müsəlman olaraq ölün!”* ayeyi-kəriməsindən sonra Ali-İmran surəsinin 103-cü ayəsində də Allahın ipinə möhkəm sarılın, təfriqəyə düşməyin! ayəsi gəlir. Bu ayədən də anladığımız qədər təfriqədən, fəşaddan uzaq olmağın da yeganə çarəsi Qurana sarılmaqdan keçir.

Haydı, Quran Oxumağa

Kimliyindən və peşəsindən asılı olmayaraq hər bir müsəlman Qurani-Kərimdə öz daxili aləmi ilə bağlı xəstəliklərin müalicəsini tapa bilər. Qurani-Kərimin şəfa qaynağı olduğunu Allah təala bir ayəsində belə ifadə edir: “Ey insanlar! Sizə Rəbbinizdən bir öyüd, qəlblərə şəfa və inananlar üçün yol göstərici bir rəhbər və rəhmət (olan Quran) gəldi.” (Yunus, 57)

Allah Rəsulu (s.ə.s) bir hədisi-şərifində belə buyurmuşdur: “Sizin ən xeyirliniz Qurani-Kərimi öyrənən və öyrədənlərdir.” (Buxari, Fəzailul-Quran, 21)

Heç şübhə yoxdur ki, Allah Rəsulu (s.ə.s) bu cür hədislərlə daha çox bugünkü müsəlmanları, Allahın kəlamını öyrənməyə və eyni zamanda bilməyənlərə də öyrətməyə təşviq etməyi və həvəsləndirməyi hədəfləmişdir. Əsri-səadətdə səhabələrin Allahın kitabını öyrənməmək kimi zəifliyi yox idi. Onların fikri və zikri daim Quran idi. Çünki onların yanında Peyğəmbər (s.ə.s) kimi müəllimləri var idi.

Qurani-Kərimin öyrənilməsi və öyrədilməsi mövzusunda Həzrət Peyğəmbərin neçə-neçə hədisi mövcuddur. Bu hədisləri oxuduğumuz zaman zehnimizdə belə bir fikir formalaşır: Yəqin ki, Allah Rəsulu (s.ə.s) İslam aləminin son bir neçə əsrdə yaşadığı böhranı, cəhaləti, təfriqəni görmüş, Allahı, Onun müqəddəs kəlamını, axirəti unudacağını və dünyaya möhkəm bağlanacağını hələ o zamanlar hiss etmiş və bunun çıxış yolunu bizlərə bildirmişdir. Bəli, bütün bu sıxıntılardan qurtuluşun bir yolu da uşaqlarımıza və gənclərimizə Allahın kəlamını sevdirmək və sevə-sevə öyrətməkdir. Çünki Qurani-Kərim insanlara gözəl əxlaqı, elm öyrənməyi, birlik və bərabərliyi təlqin edir, əxlaqsızlığı, cəhaləti, kin və düşmənliliyi qadağan edir. Tarix boyunca bu da müşahidə olunmuşdur ki, Qurani-Kərimə hörmət edən və onun ehkamı ilə əməl edən millətlər daima ucalmış, ondan üz döndərənlərsə pərişan olmuşdur. Eyni zamanda Qurani-Kərim bizlərə Uca Yaradandan gələn qurtuluş reseptidir. Kimliyindən və peşəsindən asılı

olmayaraq hər bir müsəlman Qurani-Kərimdə öz daxili aləmi ilə bağlı xəstəliklərin müalicəsini tapa bilər. Qurani-Kərimin şəfa qaynağı olduğunu Allah təala bir ayəsində belə ifadə edir: *“Ey insanlar! Sizə Rəbbinizdən bir öyüd, qəlblərə şəfa və inananlar üçün yol göstərici bir rəhbər və rəhmət (olan Quran) gəldi.”* (Yunus, 57)

Qurani-Kərim Həzrət Peyğəmbərin biz müsəlmanlara qoyub getdiyi əmanətidir. Dinimizdə isə əmanət müqəddəsdir və ona xəyanət olunmaz. Xüsusilə bu əmanət Rəbbi-

Allaha şükürlər olsun ki, bu gün dini təhsil verməyə çalışan bir çox müəssisələrimiz fəaliyyət göstərməkdədir. Bu fəaliyyətlərin təməlini təşkil edən məscidlərdə dövlət qeydiyyatından keçmiş Qurani-Kərim kursları bu mənada çox mühüm bir vəzifəni yerinə yetirməkdədir. Qarşıdan yay tətili günləri gəlir. Yay tətili günlərində uşaqlarımızın əllərindən tutaraq onları Yay Quran Kurslarına aparaq. Beləliklə, müqəddəs kitabımızı öyrənərək vaxtlarını səmərəli keçirmələrini təmin etmiş olarıq.

Artıq içki, siqaret, narkomaniya məktəb yaşındakı uşaqları da öz “sehrli” dünyasına çəkməkdədir. Övladlarımızı bu bəd əməllərdən qorumaq istəyiriksə onları Qurani-Kərimlə, İslam əxlaqı ilə bəzəməliyik. Biz dini və əxlaqi keyfiyyətlərlə onların mənəviyyatını doldurmazsaq, bu boşluqdan digər bəd niyyətli insanlar istifadə edərək onları uçuruma sürükləyə bilərlər.

mizin və əziz Peyğəmbərimizin əmanəti isə ona necə sahib çıxmaq lazım gəldiyini siz düşünün.

Çox təəssüf ki, bu gün bu əmanətdən xəbəri olan müsəlmanların sayı çox azdır. Bir çox valideyn bu əmanətin fərqində olmadan öz övladlarını yalnız dünyəvi elmlərə yönləndirməkdə və bunun üçün hər cür maddi məsrəfə qatlanmaqdan çəkinməməkdədirlər. Doğrudur, biz övladlarımıza əsrimizin elmi və texniki tərəqqilərini çatdırmalıyıq. Qoy onlar elmdə, texnikada qabaqcıl ölkələrin səviyyəsinə çatsın, hələ bacarırsa onları geridə qoysun. Amma bizim burada qeyd etmək istədiyimiz odur ki, övladlarımıza sadəcə dünyəvi elmləri öyrətməklə kifayətlənməməli, dünya və axirət səadətimize olan dinimizi, peyğəmbərimizi və kitabımızı da öyrətməyə ən az dünyəvi elmləri öyrətdiyimiz qədər səy göstərməliyik. Hər birimiz bu mənada məsuliyyət daşıyıq. Peyğəmbər (s.ə.s): *“Hamınız çobansınız və hamınız güddüklərinizdən (rəiyyətinizdə olanlardan) məsulsunuz”* buyuraraq bu gerçəyi dilə gətirir. (Buxari, Cümə 11)

Etiraf etməliyik ki, bu gün cəmiyyətimiz əxlaq böhranı yaşamaqdadır. Artıq içki, siqaret, narkomaniya məktəb yaşındakı uşaqları da öz “sehrli” dünyasına çəkməkdədir. Övladlarımızı bu bəd əməllərdən qorumaq istəyiriksə onları Qurani-Kərimlə, İslam əxlaqı ilə bəzəməliyik. Biz dini və əxlaqi keyfiyyətlərlə onların mənəviyyatını doldurmazsaq, bu boşluqdan digər bəd niyyətli insanlar istifadə edərək onları uçuruma sürükləyə bilərlər.

Biz valideynlərin üzərinə çox böyük yük düşməkdədir. Övladlarımızın Qurani-Kərimi öyrənmələrinə yardım etməli, onları büdcəmizin imkanı daxilində hədiyyələrlə sevincirməli, mükafatlar verməliyik. Məsələn; *“Əlifbanı tamamlasan sənə filan şeyi alacağam, Qurani-Kərimi öyrənib oxuya bilsən sənə filan hədiyyəni alacağam”* deyərək onlarda Qurani-Kərimi öyrənməyə və dini təhsilə maraq oyatmalıyıq. Peyğəmbər (s.ə.s)-in bildirdiyi kimi, öldükdən sonra arxasında ona dua edəcək bir övlad qoyub getmək, qiyamət gününə qədər o adamın əməl dəftərinin bağlanmamasına səbəb olacaqdır.

ÜMMƏTİN ƏN ŞƏRƏFLİLƏRİ: ƏHLİ-QURAN

Qurana möhkəm sarılan, onun buyurduğu kimi yaşayan, onun hökmlərini yerinə yetirən, nurunu, feyzini, qüvvəsini Qurandan alan, ruhunu Quranla doyuran, hadisələrə Quran pəncərəsindən baxan insanlar həmişə yüksəlmiş, irəliləmiş, xoşbəxtlik və səadət içərisində yaşamış, bir-birlərini sevgi və qardaşlıq duyğuları ilə qucaqlamışlar.

Müqəddəs kitabımız Qurani-Kərimi öyrənmək və onu başqalarına öyrətmək dinimizə görə ən savablı iş olaraq qiymətləndirilmişdir. Hər bir müsəlmanın da namaz qılacaq qədər Qurani-Kərim əzbərləməsi Allah təala tərəfindən əmr edilmişdir.

Hz. Peyğəmbərimiz (s.ə.s) Əhli-Quranı Allahın əhli kimi dəyərləndirmiş və belə buyurmuşdur:

- İnsanların arasında Allahın əhli olanlar vardır.

- Ey Allahın Peyğəmbəri, onlar kimdir? -deyə soruşanlara da:

- Onlar Əhli-Qurandır, Allahın əhlidir və Allahın ən yaxın bəndələridir -buyurmuşdur. (İbn Macə, Müqəddimə 16)

Qurani-Kərim haqqında Allahın Rəsulu (s.ə.s)-in çoxlu hədisi-şərifləri vardır. Bu hədislərdən bir qismini sizə ərz etmək istəyirik:

“Doğrudan da bu Qurani-Kərim Allahın ziyafət süfrəsidir. Bacardığınız qədər Allahın ziyafətini qəbul edin! Quran Allahın qopmayan ipidir. Aydın nurdur. Faydalı şəfadır. Ondən möhkəm yapışanı qoruyucudur. Tabe olana qurtuluş yoludur. Çox oxumaqla köhnəlməz. Siz Quranı oxuyun! Oxumanızın qarşılığında Allah sizi on savabla mükafatlandırır. Mən əlif, lam, mim

bir hərfdir demirəm. Əlif bir hərf, lam bir hərf, mim də bir hərfdir.” (Tirmizi, Fədəilul-Quran 16)

“Kim Allahın kitabı olan Qurandan bir ayəni dinləyərsə, ona bir çox savab verilir. Kim də Allahın kitabından bir ayə oxuyarsa, qiyamət günü oxuduğu ayə onun üçün nur olar.” (Tərgib 2/345)

“Ancaq iki insana qibtə etmək olar: Birincisi; Allahın Quran öyrənməyi nəşib etdiyi kimsədir ki, gecə gündüz Quran oxuyur. Qonşusu: Kaş ki, qonşuma verilən Quran neməti mənə də verilsəydi, mən də onun kimi çox oxuyub, əməl etsəydim deyər. İkincisi də; Allahın var-dövlət verdiyi kimsədir ki, onu xeyirli işlərə xərcləyər. Bunu görən başqa biri də: Kaş ki, bu xeyirxah adama verilən mal-mülk mənə də verilsəydi, onun etdiyi kimi etsəydim deyər.” (Buxari, Fədəilul-Quran 20)

Hz. Peyğəmbər (s.ə.s) Qurani-Kərim oxunan evlə oxunmayan evi müqayisə edərək belə buyurmuşdur:

“İçərisində Quran oxunan evin bərəkəti artar, orada yaşayanlar darıxmaz. Belə evlərə mələklər toplanar, şeytanlar uzaqlaşar. İçərisində Quran oxunmayan ev orada yaşayanlara dar gələr. Belə evlərin xeyir və bərəkəti az olar. Mələklər bu evlərdən uzaqlaşar, şeytanlar yaxın olar.” (Zəvaid7/171)

Quran günəşinin ilk vəhyə parıldamağa başladığı gündən bu günə qədər tarixi seyr etsək, görürük ki, Qurana möhkəm sarılan, onun buyurduğu kimi yaşayan, onun hökmlərini yerinə yetirən, nurunu, feyzini, qüvvəsini Qurandan alan, ruhunu Quranla doyuran, hadisələrə Quran pəncərəsindən baxan insanlar həmişə yüksəlmiş, irəliləmiş, xoşbəxtlik və səadət içərisində yaşamış, bir-birlərini sevgi və

“Ancaq iki insana qibtə etmək olar: Birincisi; Allahın Quran öyrənməyi nəşib etdiyi kimsədir ki, gecə-gündüz Quran oxuyur. Qonşusu: Kaş ki, qonşuma verilən Quran neməti mənə də verilsəydi, mən də onun kimi çox oxuyub, əməl etsəydim deyər. İkincisi də; Allahın var-dövlət verdiyi kimsədir ki, onu xeyirli işlərə xərcləyər. Bunu görən başqa biri də: Kaş ki, bu xeyirxah adama verilən mal-mülk mənə də verilsəydi, onun etdiyi kimi etsəydim deyər.” (Buxari, Fədəilul-Quran 20)

“Hafizəsində Qurandan bir şey olmayan kəs xaraba ev kimidir.” (Şərhi Səhih-Tirmizi XI, 36)

Hz. Peyğəmbər (s.ə.s) Hz. Əliyə belə buyurmuşdur:

- Ya Əli! Qurani öyrən və insanlara öyrət! Sənin üçün Quranın hər hərfinə on savab vardır. Bu yolda ölərsənsə, şəhid olarsan. Ya Əli, Qurani öyrən və öyrət! Sən öləndə mələklər sənin qəbrini, insanların Allahın evi olan Kəbəni təvaf etdiyi kimi təvaf edərlər. (Nəhayətül-Qavilil-Muhid, səh-255)

qardaşlıq duyğuları ilə qucaqlamışlar. Tarixi qızıl səhifələrlə yazmışlar. Lakin Qurani-Kərimə arxa çevirən, onu saymayan, sevməyən, buyurduqlarına əməl etməyən millətlər də alçalmış tarixin qaranlıq məzarlığında dəfn olunmuşlar.

Dövrümüzdə Qurani-Kərimə, onun əxlaqına və tərbiyəsinə olan ehtiyacımız daha da çoxdur. Unutmamalıyıq ki, ən mühüm vəzifəmiz Qurani-Kərimi öyrənmək, övladlarımıza və yaxınlarımıza öyrətmək, Quran tərbiyəsi içərisində canlı bir Quran kimi yaşamaqdır.

QURAN HƏSRƏTİ

Mələm olduğu kimi Sovetlər dövründə din və mənəvi dəyərlərimiz ateizm ideologiyasının təzyiqləri altında yox edilməyə çalışılırdı. O cümlədən, məscidlər xalqın üzünə bağlanaraq başqa məqsədlər üçün istifadə edilmiş, dini kitablar məhv edilmiş, Quran oxumaq və öyrətmək qadağan olunmuşdu. İnsanlar qorxularından evlərindəki Quranları (bunların çoxu əlyazma idi) ya yandırmış, ya da torpağa basdırmışdılar. Ancaq bütün bunlar Azərbaycan xalqının qəlbindəki Allah, Peyğəmbər və Quran sevgisini yox edə bilməmişdi.

Bəhs etdiyimiz bu hadisə 70-ci illərin axırlarında Bakıda baş vermişdi:

Seyfəddin bəy Elmlər Akademiyasında fotoqraf işləyirdi. Əlyazma əsərlərin mikrofilmə çəkmək və çap etmək işi ilə məşğul olan çox təmiz, inancılı və mənəviyyətli bir insandır. Quran oxumağı çox istəmiş, içindəki müqəddəs mənalara maraq göstərmiş, ancaq bunun üçün bir yol tapa bilməmişdi. Əlyazmalar İnstitutunun kitabxanasında çoxlu əlyazma Quran vardı. Ancaq o, ərəb əlifbasını bilmirdi, həm də o dövrdə bu kitabları alıb araşdırmaq da asan iş deyildi. Bundan başqa, oxumaq kifayət deyil ki, gərək mənasını da başa düşsən, deyə fikirləşirdi.

Bir gün Türkiyəyə ezamiyyətə gedən bir azərbaycanlı qayıdanda ona hədiyyə olaraq verilən Quranın türk dilində məalını Bakıya gətirir. Aeroportda yoxlama əsnasında Quranı ondan alırlar və qadağan olunmuş ədəbiyyat olub-olmadığını müəyyən etmək üçün Əlyazmalar İnstitutuna göndərilir.

Bu Quran məalı Türkiyə Diyanət İşləri Başqanlığı (*Dini İşlər Üzrə Nazirlik*) tərəfindən hazırlanmış Quranın türk dilində məalı idi. Necə olursa, bu kitab Seyfəddin müəllimin otağına göndərilir.

Seyfəddin müəllim kitabı əlinə alanda, bunun türk dilində bir Quran məalı olduğunu görür və çox həyəcanlanır. Uzun illərdən bəri axtardığını tapmışdı. Bir az sonra otağa çox səmimi dostu rəssam Nizaməddin müəllim daxil olur. Seyfəddin müəllim Quran məalını ona da göstərir. O da çox həyəcanlanır. Hər ikisi bunun bir surətini necə əldə edə bilərək deyə fikirləşməyə başlayırlar.

O vaxtlar kserosurət çəkdirmək çox çətin iş idi. Yalnız Elmlər Akademiyasında bir surətçixarma aparatı vardı. Onu da ancaq xüsusi icazə ilə işlətmək olardı. Belə bir işə girişmək isə həm təhlükəli, həm də əbəs idi.

Bir müddət fikirləşirlər. Seyfəddin müəllimin ağına bir fikir gəlir. Nəhayət başqa çarə olmadığını görüb, düşündüyünü tətbiq etməyi qərarlaşdırır: Quran məalının bütün səhifələrinin fotosəklini çəkəcəyəm.

Dostu Nizaməddin müəllim bir nüsxə də onun üçün çıxartmasını xahiş edir. Seyfəddin müəllim onunla razılaşıır və həyəcanla işə başlayır. Bir-bir bütün səhifələrin fotosəklini çəkir. Sonra da hər birindən iki nüsxə çıxardır. Səhifələri ardıcıl şəkildə yapışdırıb cildləyir.

Əlbəttə ki, qalın foto şəkil kağızlarından düzəldilmiş altı yüz səhifəlik Quranın həcmi çox böyük olur. Bir cild halına salmaq mümkün olmadığı üçün üç cild halına gətirir.

Növbə kitabları buradan çıxardıb evə aparmağa çatır. Onlar mövsümün qış olmasından istifadə edərək hər gün bir cildi paltonun içinə yerləşdirərək gizlicə çıxarıb evə aparırlar.

İki dost böyük bir xəzinəni əldə etmənin sevinci ilə Quran məalını böyük bir şövq və həyəcanla oxuyurlar...

Bu hadisəni Seyfəddin müəllimdən eşidəndə xahiş etdim, o da sözümü yerə salmadı bu Quranı mənə hədiyyə etdi.

Mən indi bu "FotoQuran"ı dostlarıma göstərib hekayəsini danışırım. Adını da "Quran həsrəti" qoydum.

Bəli! Bu, bir Quran həsrətidir.

Bu Qurana baxarkən belə deyirəm: Quranı oxumaq və anlamaq üçün ondan məhrum olmamaq lazımdır.

AZƏRBAYCANIN
İLK HAFİZLƏRİNDƏN
RƏHMAN NURİYEV:

“Dünya miqyasında
bizim hafizlərimizin də
olması və ya dünya
hafizlərinin içində
bizim hafizlərimizin
yer alması bizim üçün
çox şərəfli bir
duyğudur .”

İrfan jurnalı: *Hafizlikdə ilk olmaq necə bir duyğudur?*

Hafiz Rəhman Nuriyev: Hafizlikdə ilk olmaq təbii ki, möhtəşəm bir duyğudur. Ümumiyyətlə sadəcə hafizlikdə yox hər şeydə ilk olmaq gözəl bir duyğudur. Gözəl duyğu olmaqla yanaşı eyni zamanda ilk olmanın çox böyük əhəmiyyəti və məsuliyyəti vardır. Çünki ilk olanlar cəmiyyətdə eyni zamanda ilk cığırları da açır. Burada təbii ki, atılan hər addıma diqqət yetirmək lazımdır. Çünki ilk addım atanlar əgər nümunəvi addım atarlarsa onlardan sonra gələnlərin bu yöndəki hər addımında ilk addım atana savab və mükafat yazılar. Bunun əksi də belədir. Bu barədə Peyğəmbərimizin bir hədisi-şərifini xatırlayaq. Peyğəmbərimiz buyurur: “Kim İslamda yaxşı bir cığır açarsa açdığı cığırın savabı və özündən sonra onunla əməl edənlərin savabları, onların savablarından heç bir şey əskilmədən ona da yazılar..”

(Nəsai, Sünnən, V, 99)

İrfan jurnalı: *Hal-hazırda Azərbaycanda fəaliyyət göstərən hansı hafizlik müəssisələri mövcuddur, onların fəaliyyəti sizcə qənaətbəxşdirmi?*

Hafiz Rəhman Nuriyev: Azərbaycanda hal-hazırda fəaliyyət göstərən yeganə hafizlik müəssisəsi Şəki şəhərində yerləşən Şəki İslam Mədrəsəsidir. Şəki İslam Mədrəsəsi 1993-cü ildən bu yana hafizlik fəaliyyəti ilə məşğuldur. Həmin tarixdən etibarən heç ara vermədən hafiz yetişdirməyə davam edən Şəki İslam Mədrəsəsi indiyə qədər 148 hafiz məzun vermişdir. Bu qədər az müddət ərzində 148 hafiz heç də kiçik bir rəqəm deyil. Mən yaxşı xatırlayıram ilk vaxtlar çox çətin dövrlər idi. Azərbaycanda bir yandan müharibə gedir, bir yandan da həmin müharibənin ölkəyə vurduğu maddi və mənəvi zərbələr öz işini görürdü. 1992-ci ildə Şəki İslam Mədrəsəsi hələ yatılı statusa keçməmişdi. Biz gündüz gəlib hafizlik dərslərimizi oxuyub evə gedirdik.

Ölkədə kasıbcılığın faizi həddən artıq yüksək idi. Işıq, su, qışda istilik problemlərini də bunlara əlavə etsək həqiqətən şərait çox ağır idi. Bütün bunlara baxmayaraq Şəki İslam Mədrəsəsi öz fəaliyyətinə qətiyyən ara vermədən davam etdi. Hətta getdikcə daha da inkişaf etdi. Allaha şükür bu gün bu səviyyələrə gəlib çatdı. Mən fürsətdən istifadə edərək mədrəsəmizin bu səviyyəyə çatmasında bütün əməyi keçənlərə öz dərin minnətdarlığımı bildirir, Allah təaladan bunun qarşılığını verməsini arzu edirəm.

Mən sizin vasitənlə mədrəsənin fəaliyyət göstərməsinə hər zaman dəstək olan *Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinə və Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə həzrətlərinə, Dini Qurumlarla İş Üzrə Dövlət Komitəsinin sədri cənab Hidayət Orucova, Şəki müftüsü Hacı Səlim Əfəndiyə və Şəki şəhər İcra Hakimiyyətinin rəhbərliyinə də dərin təşəkkürü özümə borc bilirəm.*

Şəki İslam Mədrəsəsinin fəaliyyəti mənəcə qənaətbəxşdir. Çünki hal-hazırda Şəki İslam Mədrəsəsi demək olar ki, hafizliklə əlaqəli bütün standartlara cavab verən bir mədrəsədir. Ancaq 8 milyonluq bir ölkə üçün bir hafizlik müəssisəsi olduqca azdır. Bunların sayının çoxaldılması lazımdır. Bunun üçün ciddi işlər görülməlidir.

İrfan jurnalı: Dünya miqyasında müsəlman bir millət kimi hafizlərimizin olması və ya olmaması nə ifadə edir?

Hafiz Rəhman Nuriyev: Dünya miqyasında bizim hafizlərimizin də olması və ya dünya hafizlərinin içində bizim hafizlərimizin yer alması bizim üçün çox şərəfli bir duyğudur təbii ki. 70 il sonra Azərbaycanda yetişən ilk hafizlərin dünya çaplı hafizlik müsabiqələrində iştirak etmələri həm Azərbaycan üçün, həm də hafizlərimiz üçün çox əhəmiyyətlidir. Bildiyimiz qədəri ilə Sovet dövründə beynəlxalq Qurani-Kərim müsabiqələrində iştirak etmək üçün müxtəlif İslam ölkələrindən Azərbaycana dəvətlər gəlirdi. Ancaq Azərbaycanda o zamanlarda hafiz olmadığına görə bu dəvətlərin hamısı cavabsız qalırdı. Uzun illər bu sahədə boşluq hökm

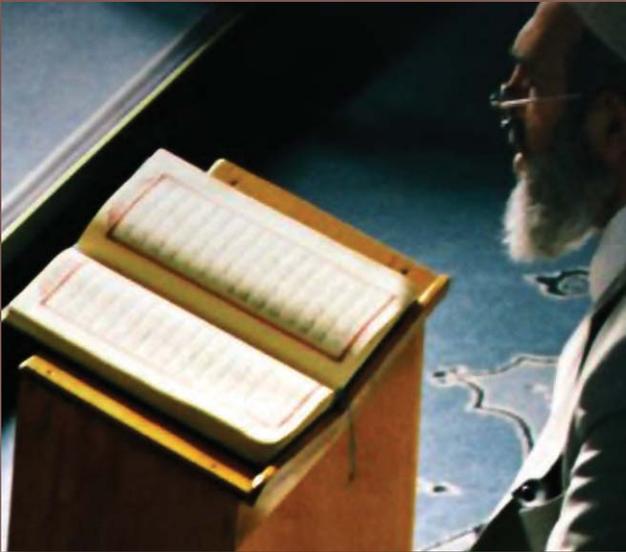

sürürdü. Ancaq 1996-1997-ci illərdən bu yana təxminən iyirmi dəfə hafizlərimiz beynəlxalq hafizlik müsabiqələrində çıxış etmiş, Türk dünyası üzrə hafizlik müsabiqələrində iki dəfə birinci və ikinci yerləri, bir dəfə üçüncü və dördüncü yerləri tutmuş, beynəlxalq müsabiqələrdə də həvəsləndirici mükafatlar almışlar. İnşallah hədəfimiz ən qısa zamanda beynəlxalq hafizlik müsabiqələrində dünya birinciliyini əldə etməkdir. Potensialımız buna imkan verir.

İrfan jurnalı: Hansı hafiz-qurraları dinləyir və örnək alırsınız?

Hafiz Rəhman Nuriyev: Bir çox qari hafizi dinləyir və örnək alıram. Ancaq daha çox dinlədiklərimin arasında qarilərin şeyxi, dünya çaplı hafiz Abdulbasit Abdussəməd, Mustafa İsmail, Əhməd Naina, Abdulmunim Tuhi, Mahmud Tablavi, türkiyəli qarilərdən İsmail Biçər, Abdulqadir Şəhidoğludur. Allah hamısından razı olsun.

Quran iqlimi

*Enməmişdir hələ Quran bunu haqqıyla bilin
Nə məzarlıqda oxunmaq, nə də fal baxmaq üçün
Mehmet Akif Ersoy*

Dünya qürbətində qərib bir yolçudur insan. Üstəlik bu səfərin sonunda birbaşa istirahət də yoxdur. Çox çətin bir imtahan var. Uca Yaradan bu qürbət eldə, nabeləd yollarda azmayaq deyə ruhlarımızın qopub gəldiyi “vətəni-əslî”dən bir məktub göndərmişdir bizə: Adı Quran. İnananlara və təqva sahiblərinə hidayət qaynağı olan. Və ən çətin imtahanın cavablarını verən. Qürbət eldə vətəndən gələn hər salam və hədiyyə ayrı bir gözəllik daşıryakən kim oxumaz ən gözəl hədiyyə olan bu kitabı, qafildən savayı?

Məkkəli müşriklərin ən azğınları belə, onun möcüzəvi təsirindən özünü saxlaya bilməmiş və divar arxasından gizli-gizli Hz. Peyğəmbərin tilavətini dinləmişlər. Çünki Quran sonsuz mərhəmət sahibinin qiyamətə qədər baqi qalacaq mərhəmət məlhəmi,

darus-salam müjdəsi verən salamı və şəfa mənbəyi olan kəlamıdır. Bəşərin gördüyü ən böyük Bürhandır. Haqq ilə batilin fərqi nə vardır Furqandır. Cəhalətin qaranlığına aydınlıq mayası çalan, ölü qəlbləri dirildən Nurdur. Quran mömin üçün ən gözəl vird və varlıq səbəbini xatırladan Zikrdır.

Balasını diri-diri torpağa basdıranları, əli ilə düzəltdiyi bütələrin önündə əyilənləri yer üzünün ən böyük müəllimi edən, zülmətin qoynunda qeyb olan bu qələbəliyi qaranlıqda yol göstərən göydəki ulduzlar səviyyəsinə yüksəldən ən böyük möcüzədir.

Əsri-Səadət sözün tam mənasında hər mövsüm Quran iqliminin yaşandığı mübarək zaman dilimidir. Səhər vaxtlarında Mədinə küçələrini dolaşsınız əshabın evindən arı vizitəsinə bənzər Quran tilavətlərinin əks-sədasını duyardınız. Onlar Hz. Peyğəmbərin rəhbərliyi ilə Quran iqlimində dirilmişdilər. Quranı yaşayaraq oxuyurdular. Oxuyurdular və yaşayırdılar. Çünki Quran bol-bol oxunan deməkdir. O Mushaf oxunduqca həqiqi mənada Quran olurdu. Oxuyan dirildiyi kimi, din-

ləyən də dirilirdi. Hz. Ömər in qəlbinə iman qığılcımı bacısının evində duyduğu Quran tilavəti ilə düşmədimi?

Məhz bu səbəblə əshabi-kiram bütün ömrünü bu kitabın həyatlarında və yer üzündə hakim olmasına həsr etdi. Qiyamətə qədər daim olması üçün yurd-yuvalarını tərk etdilər. Çünki onlar Quranı yalnız gözləri və dilləri ilə oxumurdular.

“Möminlər yalnız o kəslərdir ki, Allah adı çəkildə ürəkləri titrəyər, ayələri oxunduğu zaman imanlarını daha da artırar...” (əl-Ənfal, 2)

Bir də indi dolaşaq müsəlman məhələlərində.

Neçə adamın evindən Quran sədasi yüksəlir?

Neçə adamın evindən əlləri ilə düzəlt-dikləri və məhkumu olduqları televizor səsləri gəlir küçəyə?..

Hər bir canlı öz iqlimində yetişər, gözəl yaşayar. İqliminə uyğun olmayan yerdə yetişən canlılar saralıb-solar. Kamil mömin

Hz. Mövlana bir gün hüzuruna gələn gənci ayağa qalxaraq salamlayır. Bununla kifayətlənməyib, o gənci öz yerində oturdur. Özü isə gəncin qarşısına keçib diz çökərək danışmağa başlayır...

Ətrafdakılar Mövlananın öz yerini bir uşağa verib onun qarşısında diz çökməsinə bir məna verə bilməyərək etiraz edərcəsinə bunun səbəbini soruşurlar. Mövlana yerinə oturtduğu gəncə göstərdiyi iltifatın səbəbini belə açıqlayır:

“Bu gənc Quranı əzbərləmiş bir hafizdir. Qəlbində Quran yazılıdır. Siz küçədə üzərinə Allah yazılı bir kağız gördükdə hörmət göstərərək əyilib alır, yüksək bir yerə qoyursunuz. Mən qəlbinə bütün Quranı həkk etmiş gənc üçün ayağa qalxmayımmı? Həm də bu hafizin qəlbindəki Quran yazıları sizin hörmət göstərdiyiniz kağızın üstündəki yazıdan çoxdur. Sadəcə mən yox, Allah təalanın özü də kəlamını əzbərləyənlərə dəyər verir. Onları cənnətə almaqla kifayətlənmir, ayrıca şəfaət etmə izni də

Hər bir canlı öz iqlimində yetişər, gözəl yaşayar. İqliminə uyğun olmayan yerdə yetişən canlılar saralıb-solar. Kamil mömin olmağın da yolu Quran iqlimində yetişməkdən və böyüməkdən keçir. Quran sədasını eşitməyən, onun nuruyla aydınlanmayan qəlblər qaralar, başlar quruyar.

olmağın da yolu Quran iqlimində yetişməkdən və böyüməkdən keçir. Quran sədasını eşitməyən, onun nuruyla aydınlanmayan qəlblər qaralar, başlar quruyar. Bu səbəblə Hz. Peyğəmbər “Sizin ən xeyirliniz Quranı öyrənən və öyrədəninizdir” buyurmaqdadır.

Quran oxunmayan, yaşanmayan evlər qaranlıq və ruhsuzdur. Quranı görməmiş gözlər torludur, Quranı dinləməmiş qulaqlar heç bir şey duymamışdır.

İnsanlar, şəhərlər və ölkələr ancaq Quran iqlimində diridirlər. Diriliyin gəldiyi evlərdə ancaq dirilik vardır. Yoxsa Hz. Peyğəmbərin “evlərinizi qəbirlərə çevirməyin” (Müslim, Müsafirin 212) hədisiylə bəyan buyurduğu kimi, bədən evi, şəhərlər və ölkələr qəbiristanlığa çevrilər.

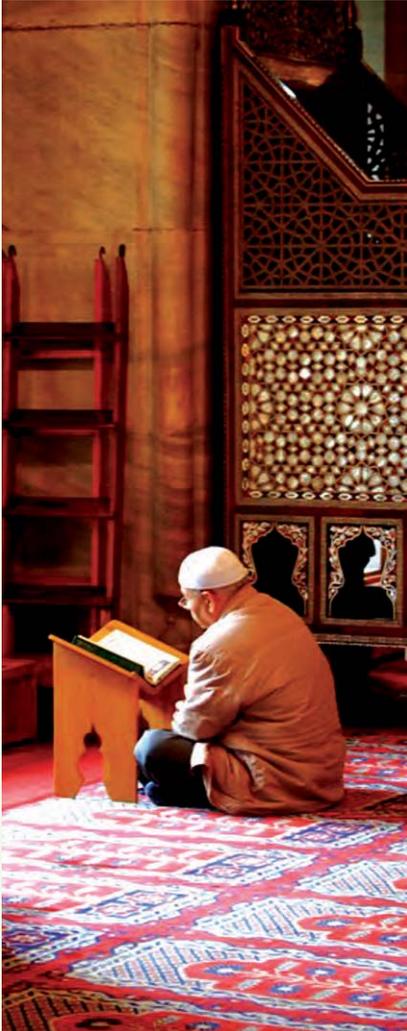
verir.”

Bu hekayə hər zaman Şekidə, İsmayılıda yetişən bəmbəyaz cübbələrlə nur saçan hafizlərin Şekidəki məramsimlərini yadıma salır. Dua edirəm onları yetişdirənlərə, yetişmələrinə səbəb olanlara, Quran iqlimində qəlbi dirilik qazanmaq üçün yollara düşənlərə; Bakıya, Xosrova, Əliabada və Zaqatalaya.

Ya Rəbb, bizi dünyada Quranın şəfasından, axirətdə şəfaətindən məhrum etmə!

Sənin kəlamını yaymağa çalışanlara camalınla ziyafət ver! Amin!..

Quranın qorunması

Qurani-Kərim Allah təala tərəfindən dörd böyük mələklərdən biri olan hz. Cəbrayıl vasitəsi ilə hz. Məhəmməd (s.ə.s)-ə 23 ildə nazil olmuşdur. Yəni Quran bir kitab halında yox, hissə-hissə enərək bir yandan o zamanda yaşayan insanların problemlərinə cavab verərkən, bir yandan da hər bir fərd və cəmiyyət üçün lazım olan ümumbəşər prinsiplər qoymuşdur.

Qurani-Kərimi digər ilahi kitablardan ayıran ən böyük özəllik onun bir hərfinin belə dəyişdirilmədən bu günə qədər gəlib çıxmasıdır. Bundan sonra da nazil olduğu kimi qalaraq qiyamətədək təhrifdən uzaq olacaqdır. Bu barədə Allah təalanın qəti sözü vardır. O, belə buyurur: “Şübhəsiz ki, Quranı biz nazil etdik və sözsüz ki, biz də onu (hər cür təhrif və təbdildən; artırıb-əskiltmədən) qoruyub saxlayacağıq!” (*Hicr, 9*) Göründüyü kimi Quranın qorunub saxlanılmasında ilahi bir təminat vardır.

Allah Qurani-Kərimi heç kimə ehtiyac duymadan qorumağa qadir olduğu halda insanlara şərəf vermək üçün onları da bu işə ortaq etmişdir. Belə ki, ən başda Qurani-Kərim hz. Peyğəmbərin əmriylə yazılmışdır. Yəni elə bir ayə yoxdur ki, hz. Peyğəmbərin diktəsiylə yazılmamış olsun. Bir ayə və ya bir surə enən kimi hz. Peyğəmbər vəhy katiblərindən birini çağırır və enən ayələri bir-bir qurudulmuş dəri parçası, daş və s. kimi şeylər üzərinə yazdırardı. Bundan əlavə və bəlkə də

Quranın qorunmasında onun yazılması qədər önəmli olan bir hadisə də vardır ki, o da Quranın başda hz. Peyğəmbər olmaqla səhabələr tərəfindən əzbərlənmiş olmasıdır. Bu haqda məşhur İslam mütəfəkkiri Şatibi belə deyir: *“Allah təməl ilahi qaynaq olan Quranın qorunması üçün onun hamısını əzbərləyən hafizlər yaratmışdır. Belə ki, ona tək bir hərf dəxi artırılacaq olsa nəinki bu işin biliciləri olan böyük Quran alimləri, hətta azyaşlı hafizlər belə o dəqiqə onu tapıb çıxarar.”* (Şatibi, *əl- Müvafəqat fi Usulil-Əhkam*)

Deməli, Quran sadəcə dəri, kağız və bu kimi şeylərin üzərinə yazılmış bir mətn deyil, eyni zamanda insanlar tərəfindən əzbərlənən və hafizlər tərəfindən gündəlik həyata tətbiq olunan bir varlıq, Allah kəlamı idi. Bu barədə hz. Ömər: *“Biz öyrəndiyimiz bir ayəni həyatımıza tətbiq etmədən başqa bir ayə əzbərləməyirdik”* buyurmaqdadır. Bu da Quranın qorunmasında ən böyük əhəmiyyət kəsb etməkdədir. Yəni Quran insanlar tərəfindən üç vasitə ilə qorunmaqda idi. Birincisi yazılaraq, ikincisi əzbərlənərək, üçüncüsü də yaşanaraq. Yuxarıda da qeyd edildiyi kimi bunlardan ən önəmlisi bəlkə də Quranın əzbərlənmə hadisəsidir. Çünki ilahi vəhy hər nə qədər yazılmış olsa da, yazılı olan bu mətnlər pərakəndə halda olduğu üçün Quranın yazılı olması onun ayələrinin günümüzə qədər gəlib çıxması üçün kifayət etməzdi. Bu, ancaq və ancaq Quranı əzbər bilən insanların köməyi ilə mümkün idi.

Quranın mühafizə olunması kimi şərəfli bir işdə önəmli mövqeyə sahib olduqları üçün tarix boyunca Quran hafizləri var olmuşdur. Bu günün özündə də hafizlərin sayı tam olaraq bilinməməklə birlikdə onların sayı milyonlarla ifadə edilməkdədir.

Bunu bizə tarix özü göstərməkdədir. Belə ki, hz. Peyğəmbər vəfat etdikdən sonra müsəlmanların ilk xəlifəsi olan hz. Əbu Bəkr dövründə baş verən Yəməmə savaşında təqribən yetmişə yaxın hafiz şəhid oldu. Bu hadisədən təlaşlanan hz. Ömər xəlifənin yanına gedərək: *“Əgər hafizlər bu qədər sürətlə azalarsa, Quranın yox olmasından qorxuram”* -deyir. Ətraflı məsləhətdən sonra hz. Əbu Bəkrin əmriylə Zeyd b. Sabit rəhbərliyində bir heyət quruldu və bir il ərzində insanların əllərində pərakəndə halda olan Quran ayələri iki qapaq arasında cəm edildi.

Buradan da görüldüyü kimi Quranın qorunmasında hafizlər çox böyük əhəmiyyət kəsb etməkdədirlər. Quranın mühafizə olunması kimi şərəfli bir işdə önəmli mövqeyə sahib olduqları üçün tarix boyunca Quran hafizləri var olmuşdur. Bu günün özündə də hafizlərin sayı tam olaraq bilinməməklə birlikdə onların sayı milyonlarla ifadə edilməkdədir.

Allaha sonsuz şükürlər olsun ki, yetmiş il aradan sonra Azərbaycan da 1993-1994-cü illərdən bəri hər il öz hafizlərini yetişdirməkdədir. Azərbaycanda hafizlik məktəbinin 1993-cü ildən bəri var olduğunu fikirləşəndə bu ölkədə hafizliyin çox yeni olduğunu görürük. Amma buna baxmayaraq, Azərbaycan hafizləri beynəlxalq yarışlarda iştirak etməkdə və Azərbaycanı layiqincə təmsil etməkdədirlər.

Bakı Dövlət Universiteti İlahiyyat fakültəsi
dekan müavini Prof.Dr. Ömer Aslan:

“QURAN BÜTÜN BƏŞƏRİYYƏTƏ XİTAB EDƏN YEGANƏ HƏYAT DÜSTURUDUR”

İrfan jurnalı: *Bir Quran müəllimi olaraq Quran dedikdə ilk öncə nə düşünürsünüz, ağılnıza nələr gəlir?*

Prof.Dr. Ömer Aslan: Quran müəllimi dedikdə ağla bir deyil, bir çox şey gəlir. Burada çox dəyərli iki xüsüs diqqət çəkir. Bunlardan biri Uca Yaradanın kəlamı və İslamın əsas qaynağı Quran, digəri isə bu qədər möhtəşəm bir kitabı öyrətmək məqamı olan müəllimlik. Quran müəllimi demişkən, ilk Quran müəlliminin Hz. Peyğəmbər (s.ə.s) olduğunu da xatırlatmaq lazımdır. Bu mənada Quran müəllimliyinin dinimiz nöqtəyi-nəzərindən nə

qədər şərəfli və uca bir peşə olduğu xüsusunda artıq söz söyləməyə gerek yoxdur hər halda. Hz. Peyğəmbərimiz (s.ə.s) bu xüsusda belə demişdir: **“Sizin ən xeyirliniz Quranı öyrənən və onu insanlara öyrədəndir.”** Quranı öyrənmək və öyrətmək Rəsulullah (s.ə.s)-in əmridir. O, “Quranı öyrənin və öyrədin, onu oxuyun və oxudun” buyuraraq bu işin vacibliyini ifadə etməkdədir. Quran müəllimi olan kəs dinin əmrini yerinə yetirdiyi üçün bunun həzzini yaşar eyni zamanda.

Qeyd etmək lazımdır ki, bu işin məsuliyyəti də böyükdür. Allah (c.c) bu imkanı

Quran din və inanc fərqi qoymadan bütün insanlara xitab edir. O, yalnız müəyyən bir zümrəyə, sinfə, bölgə və ya ölkəyə deyil, bütün insanlara xitab etməkdədir. Quran heç bir varlığı və şəxsi nəzərdən qaçırmayıb, hər dəqiqə və hər an bütün məxluqata əl uzatmaqdadır.

hər kəsə nəisib etmir. Belə bir peşəyə sahib olanlara xatırlatmaq lazımdır ki, bu, Allahın bizə olan lütfüdür. Bunun məsuliyyətini və dəyərini yaxşı bilmək lazımdır. Nemət külfətlə gələr. Zəhmətsiz rəhmət olmaz. Bunun üçün sadəcə müəllimlik sifəti kifayət etməz. Quran müəlliminin Quran əxlaqı ilə həmhəl olması çox mühümdür. Necə ki, Quranın ilk müəllimi olan Hz. Peyğəmbər (s.ə.s)-in də əxlaqı Quran idi. Onun əxlaqını soruşanlara Hz. Aişə: **“Siz heç Quran oxumursunuzmu? Onun əxlaqı Qurandır”** –deyə cavab vermişdi. Quran müəllimləri də ilk müəllim olan Hz. Peyğəmbərin izindən gedərək onun əxlaqı ilə əxlaqlanmışlardır.

Quran müəllimliyinə fəziləti mövzusunda sərhəd qoymaq imkansızdır. Allah təala ayeyi-kərimədə belə buyurur: **“Quranı biz endirdik, onun qoruyucuları da bizik.”** (əl-Hicr, 9) Bu ayədə Allahın “biz” ifadəsi işlətməsi çox diqqət çəkicidir. Buradakı “biz” şəxs əvəzliyi içərisində Quran müəllimlərinin də yer aldığı açıq-aydındır. Əlbəttə ki, Quranı qoruyan, mühafizə edən Allahın özüdür. Lakin Allah təala bu işdə hafizləri, Quran müəllimlərini də vəzifələndirərək şərəfləndirmişdir. İnsanlar üçün bundan daha fəzilətli heç bir iş yoxdur. Həzrət Peyğəmbər (s.ə.s) bir hədisi-şərifində **“Ümmətimin ən şərəfliləri Quranı əzbərləyənlərdir”** buyuraraq bunun əhəmiyyətinə işarə etmişdir.

İrfan jurnalı: Quranın bəşəriyyətə mesajı nədən ibarətdir? Quranın mesajını necə anlamalıyıq?

Prof.Dr. Ömer Aslan: Bu sual həqiqətən tez-tez soruşulacaq suallardan biridir. Hər şeydən əvvəl unutmamaq lazımdır ki, Quranda **“Yə**

əyyuhən-nəs! – Ey insanlar!”, **“Yə əyyuhəlləzina əmənu! – Ey iman gətirənlər!”** və **“Yə əyyuhəlləzina kafəru! – Ey kafirlər!”** şəklində başlayan xitab cümlələri vardır. Diqqət edəcək olsaq Quran ümumi olaraq bütün insanlara, xüsusi olaraq da möminlərə və kafirlərə xitab edir. Qısaca deyə bilərik ki, Quran bütün bəşəriyyətə xitab edir. Quran din və inanc fərqi qoymadan bütün insanlara xitab edir. O, yalnız müəyyən bir zümrəyə, sinfə, bölgə və ya ölkəyə deyil, bütün insanlara xitab etməkdədir. Quran heç bir varlığı və şəxsi nəzərdən qaçırmayıb, hər dəqiqə və hər an bütün məxluqata əl uzatmaqdadır. Mövlananın ifadəsi ilə desək Qurani-Kərim hər zaman **“Nə olursan ol, yenə gəl!”** deməkdədir.

O, özünü tanıdıkən **“insanlar üçün bir rəhbər, bir hidayət və qurtuluş yolu olduğunu”** ifadə etməkdədir: **“Heç şübhəsiz bu Quran ən sağlam, ən doğru və ən güclü olana aparan bir mesajdır”** məalındakı ayə hidayəti axtaranlara Quranın bələdçi olduğunu göstərir. Quran bəşəriyyətin yeganə qurtuluş reseptidir. Bu reseptdən istifadə etmək isə insanların iradəsinə qalmışdır.

Onun mesajının necə anlaşılacağı xüsusuna gəldikdə isə bu, ancaq Quranın tanınması ilə mümkündür. Bunun üçün də ilk növbədə Quranın axirət deyil, dünya kitabı olduğunu anlamalıyıq. Yəni o, insanların ölümlərinə deyil, dirilərinə xitab edir. O, bir həyat kitabıdır. Təəssüflə qeyd etmək lazımdır ki, onu məzarlıqlara həbs edən insanların Allahın hüsurunda hesabı çox ağır olacaqdır. Xüsusilə də pul qazanmaq üçün ondan istifadə edərək insanları istismar edənlərin halı çox acınacaqlı olacaqdır. Bu saydıqlarımız Qurana qarşı haqsızlıqlardır. Bu xüsusə diqqət çəkən

Quran müəlliminin Quran əxlaqı ilə həmhəl olması çox mühümdür. Necə ki, Quranın ilk müəllimi olan Hz. Peyğəmbər (s.ə.s)-in də əxlaqı Quran idi. Onun əxlaqını soruşanlara Hz. Aişə: “Siz heç Quran oxumursunuzmu? Onun əxlaqı Qurandı” –deyə cavab vermişdi. Quran müəllimləri də ilk müəllim olan Hz. Peyğəmbərin izindən gedərək onun əxlaqı ilə əxlaqlanmalıdırlar.

mərhum Mehmet Akif Ersoy belə buyurur: *Ya açar bakarız, Nazm-i Celil'in yaprağına, Ya da üfler keçeriz, bir ölüünün toprağına, İnmemiştir hele Kur'an, bunu hakkiyla bilin, Ne mezarlıkta okumak, ne de fal bakmak için.* Biz müsəlmanların Qurana yanaşma tərzi əcnəbilərə də örnək olmalıdır. Onlara bu mənada pis deyil, yaxşı nümunə olmalıyıq. Quran bizə Rəbbimizdən gələn məktubdur. Hər hansı bir tanışımızdan gələn məktubu anlamaq üçün bəzən dəfələrlə oxuyuruq. Hətta başqa dildə yazılmış bir məktubu oxutmaq üçün pul verərək tərcüməçi də tuturuq. Elə isə nə üçün hamıdan çox sevdiyimizi iddia etdiyimiz Rəbbimizin bizə göndərdiyi məktubu oxumağa cəhd etməyək?

Onu da qeyd etməliyik ki, Qurani oxumaqdan əsas məqsəd onu dərk etmək, bizə olan mesajını anlamaq, ən azından anlamağa çalışmaqdır. Qurani və onun mesajını qavramağın yolu da içində olduğumuz əsri tanımaqdan keçir. Bunun üçün də əsrin ehtiyacları və insanların anlayış tərzi hər zaman göz önündə tutulmalıdır.

İrfan jurnalı: Bilindiyi kimi Qurani-Kərim Hz. Peyğəmbərimizin ən böyük möcüzəsidir. Niyə məhz Qurani-Kərim? Bunun hikməti nədir?

Prof.Dr. Ömer Aslan: Əlbəttə ki, Qurani-Kərim Hz. Peyğəmbərin ən böyük möcüzəsidir. Quran eyni zamanda gəlmiş-keçmiş bütün möcüzələrin də ən böyüyüdür. Qurandan başqa bütün möcüzələr bir anlıq gəlib-keçicidir. Yalnız öz dövrünə aiddir. Sadəcə o dövrün insanlarına xitab edir. Lakin Quran belə deyildir. O, gəlmiş-keçmiş bütün millətləri və zamanları əhatə edir. Onun möcüzə oluşu sadəcə Rəsulullah dövrünə aid olmayıb, qiyamətə qədər davam edəcəkdir.

Möcüzə deyərəkən bir xüsusa diqqət etmək lazımdır. Bilindiyi kimi, möcüzə demək insanların bənzərini gətrməkdən aciz olduğu şey deməkdir. Bu mənada əlbəttə ki, Quran da möcüzəvi kitabdır. Lakin onun möcüzə oluşunu yalnız insanları aciz buraxmaq iddiası daşdığı mənsında anlamamaq lazımdır. O, insanlara “elə isə onun bənzərini gətirin...” deyərəkən, əslində insanları bir hərəkətin içərisinə

dövət etməkdədir. Beləliklə insanlar həm aktiv bir çalışmanın içərisində olacaqlar, həm də gəldikləri nəticə ilə Quranın ecazkar yönələrini görmüş olacaqlar. Bu inkişaf qiyamətə qədər davam edəcəkdir.

İrfan jurnalı: Uşaqlarımıza Quran təlimi nə zaman və necə başlamalıdır?

Prof.Dr. Ömer Aslan: İlk növbədə bunu söyləmək gərəkdir ki, dinimizə görə elmin yaşı və sərhədi yoxdur. Onun yeri beşikdən məzara qədərdir. Bir az qərribə də olsa qeyd edək ki, bu gün elmin ana bətnində öyrədilməyə başlandığı və pedoqoqların bu sahədə bəzi çalışmaları olduğu söylənilir.

Quran təlimi üçün yaş müəyyənləşdirmək şərt deyildir. Bu xüsusda valideynə böyük məsuliyyət düşür. İlk mərhələdə uşaqlarımıza yazılı təlimə keçmədən öncə bəzi Quran cümlələrini öyrətmək lazımdır. Bu, Quran təlimi üçün ilkin mərhələdir. Daha sonra (5-7 yaşlarında) onlara yazılı Quran təlimi keçmək olar. Bu da ümumiyyətlə ilk məktəb illərinə təsadüf edir.

Quran təlimi üçün valideynin məsuliyyəti çox böyükdür. Əxlaq və mənəviyyatına, vətən və millətinə, bayrağına, torpağına, milli birliyinə sahib çıxması istənen uşaqlarımızın bu duyğuları qazanmasında Quran təliminin yeri çox böyükdür. Uşaqları gələcəyə hazırlamaq atanın vəzifəsidir. Hz. Peyğəmbər (s.ə.s) də “Övladına Quran öyrədən ata-ananın başına qiyamət günündə tac qoyular” buyuraraq valideynləri bu işə təşviq etmişdir.

İrfan jurnalı: Quran təlimi ilə dünyəvi elmlər arasına bir ziddlik mövcuddurmu? Sizcə bu düşüncə nə qədər doğrudur?

Prof.Dr. Ömer Aslan: Əvvəla, belə bir sual verərək Quranı dünyəvi elmlərdən ayırmaq çox yanlışdır. Doğrudur, Quran dini bir kitabdır, amma o, axirət kitabı deyil, əksinə dünya kitabıdır. Yəni dünyəvidir. Onun xitab etdiyi kütlələr də dünyalılardır. Quran insan oğluna: “Rəbbinin adıyla oxu!”, elm öyrən deyərək kainat kitabının oxunmasını əmr etmişdir. Belə olduğu təqdirdə Quranın dünyəvi elmlərlə təzad təşkil etməsi düşünülə bilməz. Lakin bununla birlikdə o da bilinməlidir ki, Quran bir tibb, tarix, coğrafiya, hündəsə, fizika, riyaziyyat kitabı deyil. Tibb kitabı deyil, amma tibbdən bəhs edir. Tarix, coğrafiya, hündəsə, riyaziyyat kitabı deyil, amma yeri gəldikcə bu və s.

sahələrdən bəhs edir. Lakin ətraflı şərhlər vermədən mövzuya qısa təmas edər. Quranın bu sahələrdən hər hansı birinə aid kitab olması, onun dünyəvi elmlərlə tərsmütənasibliyini ortaya qoymaz. Sırf bu mənada Quran dünyəvi elm kitabı deyil, amma onlara zidd də deyil.

Quran “heç bilənlərlə bilməyənlər bir olarmı?” ifadəsi ilə elmin və alimin əhəmiyyətini ortaya qoymuş və insanları elmə təşviq etmişdir. Bu da təkzibedilməkdir ki, insanlar nə qədər çox elmi potensiala sahib olarlarsa, bir o qədər Quranın dərinliklərinə enə bilərlər. Quranın anlaşılması elmin inkişafına bağlıdır. Quranın anlaşılması elmin inkişafı ilə mütənasibdir. Baxdığımız zaman Quranın 150-dən çox ayəsinin insanları təfəkkürə, dərk etməyə çağırıldığının şahidi olur.

O, elə bərəkətli kitabdır ki, insanların dünya görüşündə hər an yeni bir qapı açır. Yer üzündə heç bir kitab Quran qədər oxunmamış və üzərində təfəkkür edilməmişdir. Nazil olduğu gündən bu günə qədər Quran aşıqları ondan doymamışlar. Hər dövrün alim, araşdırmaçı və müfəssirləri onun sonsuz elm dəryasından cövhərlər çıxarmağa davam edirlər. Hz. Peyğəmbər (s.ə.s) bu xüsusda belə buyurur: “Quran Allahın sağlam ipi, açıq nuru, hikmət dolu zikri və sirati-mütəqimdir. Alimlər ondan doymaz, müttəqilər ondan usanmaz, onun elminə sahib olanlar irəli gedər, onunla hökm edən ədalətlə hökm edər. Ona möhkəm sarılan doğru yolu tapar.”

Hər şeydən əvvəl bilmək lazımdır ki, Quran sırf axirət kitabı deyil. Onun dünyəvi bir kitab olduğunu daha yaxından anlamaq üçün hər sahədəki alimlərin səfərbər olması lazımdır. Yaşadığımız kompyuter əsrində sadəcə ilahiyyat, ya da sadəcə fəlsəfə, yaxud da sadəcə astronomiya ilə məşğul olan elm adamlarının Quranı dərk etməyə yönəlik çalışmaları əskik qalacaqdır. Bunun üçün bütün elm xadimlərinin birgə hərəkat etməsi lazımdır. Quranın yalnız axirət kitabı deyil, eyni zamanda dünyəvi kitab olduğunun anlaşılması üçün belə bir çalışma qaçınılmazdır.

Hafızın Tacı

M.Ali Eşmeli (SEYRİ)*

Yüce Allah beşeriyetle konuşmak diledi,
Ne kitaplar bize lutfetti katından, kendi.
Yüz suhuf göndererek çekti ilahi tuğra,
Ve nihayet bize üç tane kitaptan sonra;
Etti Kur'an'ı müyesser, yüce bir rehberle,
Dinle Peygamber'i, Kur'an'ı güzel ezberle!
Yüce Hakk'ın dili Kur'an, yücedir her şeyden,
Kulu bir başka yüceltir, okumak, ezberden...
Oku; Allah sözü, canın özüdür; ey hafız!
Oku; Mevla donatır kalbini yıldız yıldız...
Oku; Peygamberimin şan ve şeref övgüsü var,
Buyurur: "Ümmetimin eşrefidir hafızlar!.."
Ama Kur'an geçivermezse boğazdan kalbe,
Bin tilavetle de bir harfı ulaşmaz Rabbe...

Nır-i Kur'an ile doldukça doğar gönle sabah,
Ona ama olanın haline bak; "ah ile vah!.."
Kula izzet, yüce Kur'an ile iman dokumak,
Dile hikmet de bu iman ile Kur'an okumak...
Oku hafız, iki alemde Muhammed gülü ol,
Oku hafız, yine cennette Hüda bülbülü ol!
Ne büyük mıcızedir hıfzı, Hüda'dan mülhem,
Onda arz, onda sema, onda hudutsuz alem...
Nice hikmet, nice sır var, okunan her hecede,
Şahid oldum; yine ezberleniyor bir gecede...
Böyle Allah sözünün hafızı olmak ne güzel,
Feyz-i Kur'an ile derya gibi dolmak ne güzel!
Özleyen kimse bugün Rabbini, Kur'an okusun,
Ayet ayet süzülüp nıra bürünsün bu derin!

Biz tilavet ederiz sadece Rahman konuşur,
Yüce Allah ile kul, böylece her an konuşur...
Cümle varlık buna hayran, nice bin gıpta ile,
Hıfz-ı Kur'an nice kıymet katıyor can ve dile...
Oku hafız! Seni en namlı melekler dinler,
Yüce Rabbim de: «Kulum, söyle, ne istersin?» der...

Lutfeder, öyle yüceltir ki semadan ileri,
İki dünyaya bedeldir bu nasibin değeri...

Öyle bir inci ki Kur'an ebedi cevherdir,
İlk hafızları Cibril ile Peygamber'dir...
Anla artık onu ezberlemenin şanını tam,
Şan-ı Mahmid'a yakın, zirve makamdır o makam!

Oku Kur'an'ı; şifa, müjde, hidayettir o,
Bize candan daha kıymetli emanettir o...
Yüce Mevla buyurur Sire-i Fatır'da veciz:
"Onu miras veririz seçtiğimiz kullara biz!
Bazı kullar, ne yazık, zalim olur kendisine,
Muktesiddir kimi tam ortada bir halde yine,
Bir de izniyle Hüda'nın kimi her manada,
Hep hayırdan yana en önde koşar dünyada...
En büyük lutf-i Hüda işte budur, işte budur..."
Mustafa vasfı da elbette bu nır üstüne nır.
Çekerek besmele Kur'an'a, eğer bir kimse,
Genç iken aşk ile her sıreyi ezberlerse,
Eti Kur'an, kanı Kur'an, canı Kur'an kesilir,
Ona mahşerde düşen hisse, sekiz cennettir!

Böyle hafız, nice manayı da amilse hele,
Bir de Kur'an'daki hikmet ile kamilse hele,
Rıhu, hatta teni kabrinde de asla çürümez,
Sönse gökler, onu alemde karanlık bürümez.
Böyle bir hafız-ı Kur'an'a cehennem yoktur,
Ona bilhassa kıyamet günü nimet çoktur!
Taç giyer annesi, derler ki bu bir server mi?
Dedirir hem babanın tacı, bu, peygamber mi?
Ne büyük rütbe bu, destarına gözler kamaşır,

İşte "rahmet bu" denen lutf ile izzet vardır!..
Nice ihsan ile Mevla sunacak tac ile taht,
Akıbet herkesi hayran edecek böylesi baht!
Hak beraat verecek hafıza yetmiş kişilik,
Ve şefaata edecektir o da, kim varsa refik...

Hafızın çardak olur tacına tıba ağacı,
Hafızın tacı, hayal üstü şeref, şan tacı...
Hafızın tacı, ezelden beri sonsuz bereket,
Hafızın tacı; misilsiz, çok özel bir servet!
Hafızın tacı, yüreklerdeki iman zaferi,
Hafızın tacı, güneşten yüce Kur'an hüneri.
Hafızın tacı, bu matemde huzurun sanatı,
Hafızın tacı, zeminden göğe ruh saltanatı...
Hafızın tacı, Hüda tacı, hidayet tacı,
Hafızın tacı, bu dünyada gönül miracı...
Hafızın tacı ki Hak'tan verilen bir taçtır,
Bu büyük taca beşer, sonsuza dek muhtaçtır...
Oku hafız, oku gündüz gece hiç durma aman,
Bu büyük tacı unutmak, ebedi bir hüsrana!
Onu zira unutup ardına atmışsa kişi,
Tutsak eyler nice feryada cehennem gidişi...
Kim de Kur'an'ı eder kendine ulvi rehber,

Yüce Kur'an onu cennet ile tebrik eyler

Oku hafız; bu kelimeler çünkü Hüda güftesidir,
Ne kadar tatlı, güzel, çünkü Nebi bestesidir.

Oku; sesler sesi, Kur'an'daki ayet sesidir,
Tatlı meltem de o sestem bize rahmet sesidir...

Şu latif kuş sesi, Kur'an'a muhabbet sesidir,
Suların nağmesi, Kur'an ile sohbet sesidir...
Oku hafız, bu şeref tacı konulsun başına,
Oku hafız, oku, ihlas akıttı göz yaşına...
Cümle devranı satın almaya bir harfi yeter,
Oku, kaybetme bu zenginliği, cennetlere er!

Onu kim çokça okur, çokça sever Hak Mevla,
"Nas" a geldin mi hemencek başa dön, tekrarla!
Ama her hatmini olsun diye tek tek makbul,
"Doğru ol" emrine pervane kesil, çünkü Rasül,
Dinle duy, bak ne diyor hal ile irşada seni:
"İhtiyar eyledi Hud Siresi dünyada beni..."
Bu hakikat ile Kur'an'a yönel, ey hafız,
Hak kelamın ki asıl şarihi Hak'tır yalnız...
Tüm ağaçlar yüce Kur'an'a kalem olsa bile,
Ve dahi hokkaya binlerce deniz dolsa bile,
Yine bir lafz-ı ilahideki mana bitmez,
Onu anlatmak için bizdeki diller yetmez!
Lakin Allah, açıyor sırrını hafız olana,
Müjde olsun, içi Kur'an ile her gün dolana!..

Oku, hafızsın a Seyri, oku Allah sözünü,
Gecedem gündüze Kur'an ile doldur özünü!..

*Türkiye Cumhuriyetinde neşredilen "Yüzakı" dergisinin genel yayın yönetmeni. "Bir Lahzaya bin asır" kitabının müellifi. Şair, Yazar.

Hədislərdə zikir-2

Görmədiyimiz varlıqlar olan mələklərin bizi əhatə etməsini, Rəbbimizin mələklərlə bizim haqqımızda danışmasını istərdinizmi? Belə bir istəyiniz varsa bu hədisi diqqətlə oxuyub yaşamağa çalışaq.

“Bir qrup insan oturub Allahı zikir edərsə, mələklər onların ətrafına yığışar, Allahın

siz burada ancaq Allahı zikir etmək üçün oturmusunuz?

- Bəli, vallahi, ancaq bu məqsədlə oturmuşuq.

Allahın Rəsulu (s.ə.s):

-Mənim sizə and içdirməyim sizə inanmadığıma görə deyil. Cəbrayıl yanıma gələrək uca Allahın mələklərə sizinlə fəxr

rəhməti onları bürüyər, üstlərinə sükunət nazil olar və Allah onları dərgahındakıların (böyük mələklərin) yanında anar.” (Müslim, Zikir 39; Tirmizi, Dəavat 7)

Rəsulullah əshabına nə üçün and içdirmişdi?

Bir gün Rəsulullah (s.ə.s) dairə şəklində oturan səhabələrin yanına gəldi və belə dedi:

- Niyə burada oturmusunuz?

- Bizə İslamiyyəti qismət edərək böyük bir lütf bağışladığına görə, Allahı zikir etmək və Ona həmd etmək üçün oturmuşuq, - dedilər.

Peyğəmbərimiz (s.ə.s):

- Allah adına doğru söyləyin. Həqiqətən,

etdiyini xəbər verdi. Ona görə soruşdum. (Müslim, Zikir 40)

Allah da yeriyyət və qaçarmış!

Rəbbimiz bizdən kiçik bir hərəkət istəyir. Sanki rəhmətini və məğfirətini yağdırmaq üçün bəhanə axtarır. Bununla bağlı qüdsi-hədisdə buyrulur:

“Mən quluma Mənim haqqında olan düşüncəsinə görə münasibət göstərərəm. O məni zikir etdikdə onunla bərabər olaram. O məni ürəyində zikir edərsə, mən də onu zikir edəərəm. O, məni bir cəmiyyət içərisində zikir edərsə, mən də onu ən xeyirli cəmiyyət içərisində zikir edəərəm. O mənə bir qarış yaxınlaşarsa, mən ona bir zira yaxınlaşaram. O mənə bir zira yaxınlaşarsa, mən ona bir

qulac yaxınlaşaram. Kim mənə addımlayaraq gələrsə, mən ona qaçaraq gedərəm. Kim yanıma -şirk müstəsna- dünya qədər günahla gələrsə, mən də onu bir o qədər məğfirətlə qarşılamam.” (Buxari, Tövhid 15, 35; Müslim, Zikr 2)

Dünya və axirət arzusuna nail olmaq istəyən zikrə sarılmalıdır. Həzrət Peyğəmbərin nə dediyinə baxaq:

Rəsulullah (s.ə.s) buyurdu: “Kim yatağına təmiz olaraq girər və yuxu gələndə qədər Allahı zikr edərsə gecənin hər hansı bir saatında oyanıb Allahdan dünya və ya axirət xeyirlərindən bir şey istərsə Allah təala mütləq onun istədiyini verər.” (Tirmizi, Dəavat 100)

Əzabdan xilas olmağın da çarəsi zikrdir. Muaz bin Cəbəl (r.a) anladır: “Bəndə özünü

Demək ki, Allahı zikr etmək xüsusunda nafilə olduğunu düşünərək səhlənkarlıq etməmək lazımdır.

Əzabdan xilas olmağın da çarəsi zikrdir. Muaz bin Cəbəl (r.a) anladır: “Bəndə özünü Allahın əzabından qurtarmaq xüsusunda zikrullahdan daha təsirli bir əməl işləməmişdir.” (Muvatta, Quran 24; Tirmizi, Dəavat 8)

Demək ki, Allahı zikr etmək xüsusunda nafilə olduğunu düşünərək səhlənkarlıq etməmək lazımdır. Bu xüsusda səhlənkarlıq edənlərin də, zikrə sarılanların da aqibəti ortada.

Yenə Muaz (r.a)-dan rəvayət edildiyinə görə Rəsulullah (s.ə.s) onun əlindən tutdu və: “Muaz, vallahi səni çox sevirəm!” buyur-

“**M**ən qulum mənə haqqımda olan düşüncəsinə görə münasibət göstərərəm. O, mənə zikr etdikdə onunla bərabər olaram. O, mənə ürəyində zikr edərsə, mən də onu zikr edərdim. O, mənə bir toplum içərisində zikr edərsə, mən də onu ən xeyirli toplum içərisində zikr edərdim. O, mənə bir qarış yaxınlaşarsa, mən ona bir zira yaxınlaşaram. O, mənə bir zira yaxınlaşarsa, mən ona bir qulac yaxınlaşaram. Kim mənə addımlayaraq gələrsə, mən ona qaçaraq gedərəm. Kim yanıma -şirk müstəsna- dünya qədər günahla gələrsə, mən də onu bir o qədər məğfirətlə qarşılamam.” (Buxari, Tövhid 15, 35; Müslim, Zikr 2, (2675)

Allahın əzabından qurtarmaq xüsusunda zikrullahdan daha təsirli bir əməl işləməmişdir.” (Tirmizi, Dəavat 8)

Fərzlər Rəbbimizə yaxınlaşdırır, nafilələrə sevgisinə səbəb olur.

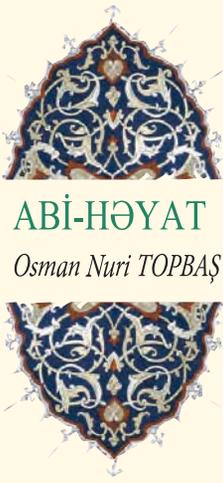
Qüdsi hədisdə Allah təala belə buyurdu: “Vəli qulum düşmənçilik edəndə hər bəyan edirəm. Qulumu mənə yaxınlaşdırın şeylər arasında ən çox xoşuma gələni, fərz qıldığım şeyləri əda etməsidir. Qulum nafilə ibadətlərlə mənə yaxınlaşmağa davam edərsə, mən onu sevərəm. Mən onu seversəm eşidən qulağı, görən gözü, tutan əli, yeriyən ayağı olaram. Məndən nə istəsə onu verərəm, mənə sığınarsa onu qoruyaram...” (Buxari, Rıcaq 38)

du. Sözü belə davam etdi: “Muaz, hər namazdan sonra bu duanı oxumanı tövsiyə edirəm: Alahummə əinni alə zikrikə və şukrikə və husni ibadətik! – Allahım, Səni zikr etmək, nemətinə şükür etmək, Sənə layiq ibadət etmək üçün mənə yardım et!” (Əbu Davud, Vitir 26)

Bizi silkələyib oyadan iki hədis belədir:

“Allahı zikr edən şəxslə zikr etməyən misalı diri ilə ölü kimidir.” (Buxari, Dəavat 66)

“Kim bir yerdə oturur və orada Allahı zikr etməzsə ona Allahdan bir nöqsanlıq vardır. Kim bir yerdə yatar, orada Allahı zikr etməzsə, ona Allahdan bir nöqsanlıq vardır. Kim bir müddət yol gedər və bu əsnada Allahı zikr etməzsə, ona Allahdan bir nöqsanlıq vardır.” (Əbu Davud, Ədəb 31)

ABI-HƏYAT

Osman Nuri TOPBAŞ

Peyğəmbər Əxlaqının Səhabələrdəki Təzahürləri -2

Islamın haqq və həqiqətdən məhrum cəmiyyətlərə sürətlə yayılmasının əsas səbəblərindən biri də, əshabın getdiyi hər məkanda və olduqları hər yerdə gözəl bir müsəlman nümunəsi göstərmələri idi. Çünki Allah Rəsulunun tər-təmiz tələbələri olan səhabələr Allahın qullarına Haqqın nəzəri ilə baxan, minnət qoymayan və başqalarını düşünən, köülləri mərhəmət, şəfqət, xidmət, doğruluq kimi risalət nurları ilə dolu, təqva əhli, saleh möminlər idilər.

Aləmlərin Rəbbi Həzrət Peyğəmbəri zahirən və daxilən ən gözəl bir fərdə yaradıb tərbiyə etmişdir. Belə ki, Rəsuli-Əkrəm (s.ə.s) də:

“Məni Rəbbim tərbiyə etdi və necə də gözəl tərbiyə etdi” (*Süyuti, əl-Camius-Sağir, 1306, I, 12/310*) hədisi-şərifini ilə bu həqiqətə və eyni zamanda nübüvvətin ən ülvi qayəsinə işarə edir. Bu baxımdan, bəşəriyyətə təqdim edilən ən uca əxlaq Allahın hökmünə əsaslanan və rizasına müvafiq olan gözəl xasiyyətlərdən ibarətdir. Bu da peyğəmbərlik həyatı ilə bütün insanlığa təbliğ edilmişdir.

Həzrət Peyğəmbərin nümunəvi şəxsiyyətindən və qəlb yaşamından gücümüzün

çatdığı qədər istifadə edərək onun əxlaqı ilə əxlaqlana bilmək dünya və axirət şərəfinin ən ucusudur. Bunun üçün isə əvvəlcə onu layiqincə yaxından tanımaq vacibdir.

Tarixdə həyatının ən kiçik təfərrüatına qədər təsbit edilə bilən tək insan Həzrət Peyğəmbərdir. Rəsuli-Əkrəmdən başqa 124 min peyğəmbərin insanlığı haqqa və xeyrə istiqamətləndirmə xüsusunda bir nümunə təşkil edən davranış mükəmməliyindən ancaq bir qismi günümüzə qədər gəlib çatmışdır. Halbuki, Həzrət Peyğəmbər (s.ə.s)-in ən sadəsindən ən mürəkkəb və mükəmməlinə qədər bütün söz və əməlləri, hətta ifadəyə əks etdiyi qədər ruh dünyası,

Allah təalanın bəndələrinə ilahi bir fərman və hidayət rəhbəri kimi göndərirdi Qurani-Kərim də ümmətə ləfzi və mənası etibarını ilə Allah Rəsulunun qəlb aləmindən axmışdır. Bu baxımdan, Quranın sirləri də qəlbə Allah Rəsulunun ruhaniyyətinə bürünməsi nisbətində dərk edilir.

həyatının hər anı izah edilmiş və tarixə bir şərəf lövhəsi halında nəqş edilmişdir.

Mədinədə qurulan, təqribən 400 ailədən ibarət olan kiçik İslam dövlətinin sərhədləri on ildə İraqa və Fələstinə qədər gedib çatdı. Həzrət Peyğəmbər vəfat etdiyi vaxt Bizans və İranla müharibə şəratı mövcud idi. Mədinəyə qənimət malları axırdı. Lakin səhabələrin on il əvvəlki o halı, yəni dünyadan uzaq, təvazökar yaşamaı, evlərinin quruluş şəkli və infaq həyəcanı dəyişməmişdi. Onlar iman zövqünün zədələnmə qorxusu ilə dünyaya nemətlərindən nəfsləri hesabına istifadə edilməməsinin həssaslığını qorumağa çalışırdılar. Buna görə də ömürlərini Allahın rizasına həsr etmişdilər.

İslamın haqq və həqiqətdən məhrum cəmiyyətlərə sürətlə yayılmasının əsas səbəblərindən biri də, əshabın getdiyi hər məkanda və olduqları hər yerdə gözəl bir müsəlman nümunəsi göstərmələri idi. Çünki Allah Rəsulunun tərtəmiz tələbələri olan səhabələr Allahın qullarına Haqqın nəzəri ilə baxan, minnət qoymayan və başqalarını düşünən, könülləri mərhəmət, şəfqət, xidmət, doğruluq kimi risalət nurları ilə dolu, təqva əhli, saleh möminlər idilər.

Həzrət Peyğəmbər bizə həyatın bütün dövrlərində hər baxımdan müstəsna bir gözəllik bəxş etmişdir. Hər insan Həzrət

Peyğəmbərin sünnəsindən özünə nümunə götürə bilər. Yəni Dünyanın Fəxrinin həyatı bütün ahəngdarlığı və rəngarəngliyi ilə birlikdə müstəsna güllərdən toplanmış bir buketə bənzəyir ki, axtaranlar özləri üçün güllərin ən yaxşı və ən gözəllərini bu buketdə tapa bilərlər.

Rəsuli-Əkrəmin həyatı saf və parlaq bir güzgü kimidir. Hər insan onda öz şəklini və ruhunu, zahirini və xaricini, sözünü və davranışını, əxlaqını və ədəbini seyr edib öz vəziyyətini ölçə bilər. Bu güzgüdə gördüklərinə görə əxlaqını islah edib əyriliklərini düzəltmək hər möminin vəzifəsidir.

Allah təalanın bəndələrinə ilahi bir fərman və hidayət rəhbəri kimi göndərdiyi Qurani-Kərim də ümmətə ləfzi və mənası etibarlı ilə Allah Rəsulunun qəlb aləmindən axmışdır. Bu baxımdan, Quranın sirləri də qəlbə Allah Rəsulunun ruhaniyyətinə bürünməsi nisbətində dərk edilir. Necə ki, Allah təala Qurani-Kərimdəki bəyanlarını dərk etmək xüsusunda Allah Rəsulu zirvədirsə, Peyğəmbərimizin mübarək sözlərini, hal və hərəkətlərini dərk və əhatə edən birinci dərəcədə elmi qüdrət və dərk etmə qabiliyyəti olanlar da səhabələrdir. Çünki səhabələr Rəsulullahın (s.ə.s.) peyğəmbərlik güzgüsündə ilahi gözəllikləri və hikmətləri şəxsən müşahidə edib lüzumlu olduğu kimi

Onlar Quran, insan və kainatı oxumağı, başa düşməyi bacara bildikləri qədər daxili dünyaları, ilahi əzəmət və qüdrət axışları qarşısında incəlik qazandılar. Buna görə də könülləri daim həmd, şükür və zikr halında oldu. Necə ki, Abdullah bin Məsud (r.a) Rəsulullahın ruhaniyyəti və mənəvi tərbiyəsi sayəsində çatdıqları ülvəi səviyyəni: "Biz yeyilən tikələrin zikrlərini eşidə biləcəm bir hala gəlmişdik" sözləri ilə ifadə edirdi.

yaşamaq bəxtiyarlığına çatmış, Haqdan nəsb almış bəndələrdir.

Hədisi-şərifdə belə buyrulur:

“Əshabım ulduzlar kimidir. Onların hansına tabe olsanız doğru yolu taparsınız”.

(İbn Əbdil-Bərr, Camiu Bəyanil-Elm, II, 91)

Səhabələr cahiliyyət dövründə şoran torpaqlara bənzəyirdi. Amma onların könül aləmləri Allah Rəsulunun söhbət məclislərindəki mənəvi iqlimin rəhmət və bərəkət yağışları ilə yoğruldu. Bunun sayəsində bir vaxtlar üstü torpaqla örtülmüş olan neçə-neçə fəzilət və mənə toxumlarının yetişmək imkanı oldu. Qəlbədən-qəlbə əks edən məhəbbət və ruhaniyyət alış-verişi ilə o ulduz şəxsiyyətlər kamillik zirvəsinə uçdular. Cahiliyyə dövründə qız uşaqlarını diri-diri torpağa basdıracaq qədər daşürəkli, mərhəmətsiz, vicdansız, haqq və hüquq tanımayan insan bir anda əriyib yox oldu. Eyni çərçivə içində, amma bu dəfə gözü və könüü yaş dolu, özlərini başqalarının yerinə qoyaraq, incə, həssas və fəzilətin zirvəsində olan bir insan şəxsiyyəti əmələ gəldi. Onlar Allah Rəsulunun mənəvi tərbiyəsi ilə dünyanın ən məşhur insanları halına gəldilər. Onlar Quran, insan və kainatı oxumağı, başa düşməyi bacara bildikləri qədər daxili dünyaları, ilahi əzəmət və qüdrət axışları qarşısında incəlik qazandılar. Buna görə də

könülləri daim həmd, şükür və zikr halında oldu. Necə ki, Abdullah bin Məsud (r.a) Rəsulullahın ruhaniyyəti və mənəvi tərbiyəsi sayəsində çatdıqları ülvə səviyyəni:

“Biz yeyilən tikələrin zikrlərini eşidə biləcəm bir hala gəlmişdik” sözləri ilə ifadə edirdi.

Səhabələr Allah və Rəsuluna olan məhəbbəti qəlblərində hər an canlı tutduqları üçün ibadətləri səmimiyyətlə doldu, fəzilət hekayələri qiyamətə qədər müsəlmanların dillərindən düşməyəcəyi, könül aləmlərini nurlandıracaq gözəl əxlaqa da nümunə oldular.

Buna görə də, səhabələrin peyğəmbərlik mənbəyindən feyzlənərək nail olduqları uca əxlaq təzahürlərinə aid hər biri bir həyat düsturu qiymətində olan sonsuz misallar dəryasından bir qətrə təqdim edirik:

Məkənin fəthi günü Həzrət Əbu Bəkr (r.a) gözləri görməyən atasının əlindən tutub müsəlman olması üçün Allah Rəsulunun hüzuruna gətirmişdi.

Rəsuli-Əkrəm (s.ə.s) onları görəndə soruşdu:

“Ey Əbu Bəkr! Qoca atana niyə buraya qədər zəhmət verdin? Deyərdin, biz onun yanına gedərdik.”

Həzrət Əbu Bəkr (r.a) isə:

“Allahın ona savab verməsini istədiyim

Həzrət Peyğəmbərin
nümunəvi şəxsiyyətindən və
qəlb yaşamından gücümüzün
çatdığı qədər istifadə edərək
onun əxlaqı ilə əxlaqlana bilmək
dünya və axirət şərafətinin ən
ucasıdır. Bunun üçün isə əvvəlcə
onu layiqincə yaxından tanımaq
vacibdir.

üçün onu hüzurunuza gətirdim”, - cavabını verdi.

Həzrət Əbu Bəkrin atası Əbu Kuhafə (r.a) biət etmək üçün əlini Rəsulullahın mübarək əlinə uzadanda Peyğəmbər aşiqi Əbu Bəkr (r.a) özünü saxlaya bilməyib ağlamağa başladı.

Həzrət Peyğəmbər Həzrət Əbu Bəkrdən niyə ağladığını soruşanda Həzrət Əbu Bəkr (r.a) göz yaşları içində belə cavab verdi:

“- Ya Rəsulallah, sənə biət etmək üçün uzanan bu əl mənim atamın deyil, sənin əmin Əbu Talibin əli olsaydı, bu vəsilə ilə Allah təala mənim yerimə səni sevindirseydi kim bilir, necə tərifəsizgəz bir sevincə nail olardım. Çünki sən onu çox istəyirdin...” (Heysəmi, VI, 174; İbn Səd, V, 451)

Məhz şanı uca Peyğəmbərin yüksək əxlaqından layiqincə istifadənin və onda yox olmağın dərəcəsinə əlçatmaz olaraq baxmaqla doymaq mümkün olmayan bir mənzərə... Belə ülvi heyranlıq, ehtiram və məhəbbətlə çağlayanı, görəsən tarix neçə dəfə seyr etmişdir?

Biz də ümməti olduğumuz Allah Rəsuluna müstəsna bir baxış və qavrayışı köntüllərimizdə cücartmək üçün çalışmalıyıq. Çünki Haqqa kamil mənada təslimiyyət, təvəkkül və itaət iman ləzzəti ilə dolu bir könül sahibi olmaqla mümkündür. Ancaq bu məhəbbətlə könlün yüksək səviyyə qə-

Biz də ümməti olduğumuz Allah Rəsuluna müstəsna bir baxış və qavrayışı köntüllərimizdə cücartmək üçün çalışmalıyıq. Çünki Haqqa kamil mənada təslimiyyət, təvəkkül və itaət iman ləzzəti ilə dolu bir könül sahibi olmaqla mümkündür. Ancaq bu məhəbbətlə könlün yüksək səviyyə qazanmasının nəticəsində insan bütün varlığı ilə Rəbbinə yönəlir, dünya və dünyadakı işlərdən qəlbən uzaq durur.

zanmasının nəticəsində insan bütün varlığı ilə Rəbbinə yönəlir, dünya və dünyadakı işlərdən qəlbən uzaq durur.

Nəbəvi əxlaqın xüsusiyyətlərindən biri olan istiğna (könül zənginliyi ilə özünü fanilərə möhtac olmaqdan uzaq hiss etmək) halını həyatının məhvəri edən səhabənin necə ilahi bir lütfə nail olduqlarını göstərən bu misal çox ibrətamizdir:

Əbu Səid (r.a) məruz qaldığı aclıqdan ötrü qarına daş bağlayan səhabələrdən idi. Anası ona:

“- Dur, Rəsuli-Əkrəmin yanına get, ondan bir şey istə. Filankəs Rəsuli-Əkrəmin yanına getmiş, o da köməyinə çatmışdı. Filankəs də getmiş, o da nemətə nail olmuşdu. Dur! Sən də get, bəlkə bir xeyirlə qayıdarsan”,- dedi.

Əbu Səid isə anasına belə cavab verdi:

“Bir az səbir edək, bir az axtaraq, tapa bilməsək günorta gedərik.”

Fəqət nə qədər axtarsalar da bir şey tapa bilmədilər. Bundan sonra çarəsiz qalaraq, Rəsulullahın yanına getməyə qərar verdi. Allah Rəsulunun hüsuruna gələndə onun xütbə söylədiyini gördü və xütbəni dinləməyə başladı. Allahın Rəsulu xütbədə bunları söyləyirdi:

“İstiğna göstərən və iffətini qoruyan insanlar Allah təala aləmdən müstəğni (heç nəyə ehtiyacı olmayan) edər.”

Həzrət Əbu Səid bu sözü eşitdikdən

sonra Rəsulullahdan bir şey istəməyə cəsərət edə bilmədi və evə əliboş qayıtdı. O, özünün sonrakı halını belə nəql edir:

“Rəsuli-Əkrəmdən bir şey istəyə bilmədən evimə qayıtdığım halda, Allah-təala bizə ruzimizi göndərdi, işlərimiz o qədər yoluna düşdü ki, ənsar arasında bizdən varlısı olmadı.” (Əhməd, III, 449)

Məhz bu misal istiqnanın dünyadakı bərəkətinin gözəl bir nümunəsidir. İlahi vüsala nail olmaq, könlü sərvət və şöhrət kimi dünyəvi mənfəətlərdən təmizləmək və bütün bunlardan uzaq qalmaqla mümkündür.

Digər tərəfdən, bu qissə ehtiyacını ərz edən könlünü xoş tutmaq müqabilində gələn ilahi lütfü çox gözəl ifadə edir:

Həzrət Peyğəmbərin zövcəsi Həzrət Aişə (r.a) oruc tutduğu gün bir yoxsul gəlin ondan yemək istədi. Həzrət Aişənin evində bir tikə çörəkdən başqa heç nə yox idi. Xidmətçisinə:

“- Çörəyi ona ver!” -dedi.

Xidmətçi:

“- Axşama iftarımız üçün başqa heç nə yoxdur”, - deyə cavab verdikdə Həzrət Aişə yenə:

“- Sən çörəyi ona ver!” -dedi.

Xidmətçi əhvalatın sonrasını belə nəql edir:

Həzrət Aişənin əmri ilə çörəyi o kasıba verdim. Axşam olanda bir nəfər bizə bir parça bişmiş qoyun əti göndərdi. Həzrət Aişə

(r.a) məni çağırdı və belə dedi:

“- Buyur ye, sənin çörəyindən daha ləzzətlidir.” (Muvatta, Sədəqə, 5)

Sədəqə verməkdə həssaslıq və sədəqənin əslində alana deyil, verənə bir nemət olduğunu bu misal çox gözəl ifadə edir:

Yoxsulun biri Abdullah bin Abbasın yanına gələrək bir şey istədi. Abdullah (r.a) ondan:

“- Allahdan başqa tanrı olmadığına, Məhəmmədin Allahın Rəsulu olduğuna şəhadət gətirirsənmi?” -deyə soruşdu.

Yoxsul:

“- Bəli!” dedi.

“- Bəs, oruc tutursanmı?”

“- Bəli!”

Bundan sonra Həzrət Abdullah:

“- Sən bir şey istədin. İstəyənin haqqı vardır. Sənə kömək etmək də bizim boynumuzun borcudur”, - deyərək o şəxsə bir paltar verdi. Daha sonra da bu hədisi-şərifini rəvayət etdi: “Hər hansı bir müsəlman digər bir müsəlmana bir paltar geydirərsə, qardaşının əynində o paltardan bir parça olduğu müddət ərzində verən şəxs Allahın himayəsində olar.” (Tirmizi, Qiyamət, 41/2484)

Allah təalanın rızası üçün ehtiyac içində olan bir bəndəyə göstərilən yardım yuxarıdakı misallardakı kimi, Allaha borc verməyə bənzəyir ki, Allah təala başqa bir bəndəsini o yaxşılığın əvəzini çıxmaq üçün vəzifələndirir və o bəndəsini şəxsən öz himayəsinə alır. Bu, Allah rızası üçün edilən yardımın

Səhabələr təbliğ həyatları boyunca neçə-neçə xam ruhların səhv söz və davranışlarına məruz qaldılar. Fəqət Allah yolunda çəkdikləri bu sıxıntılardan ötrü heç bir vaxt incimədilər. Çünki onlar həqiqi dostluğun və məhəbbətin qaynağına Allah və Rəsulunda çatmışdılar. Buna görə də Allah təala onları Qiyamətə qədər Məhəmməd ümmətinin dostu olaraq könullərdə yaşadacaqdır.

dünyadakı faydasıdır. Axirətdəki əvəzi isə daha çoxdur.

Allah təala bir ayədə belə buyurur:

“(Ey müsəlmanlar!) Beləliklə də, sizi (ədalətli və seçilmiş) bir ümmət etdik ki, insanların əməllərinə (qiyamətdə) şahid olasınız, Peyğəmbər də sizə şahid olsun.” (əl-Bəqərə, 143)

Rəbbimiz Məhəmməd ümmətini insanlar arasında haqqı bilən, doğru sözlü, adil, haqqı bəyan edən, gözəl əxlaq sahibi, elm və irfanı ilə seçilən, şahid olmağa layiq, cazibədar, rəhbər bir cəmiyyət olmaq və tam mənası ilə adil və hakim bir ümmət təşkil etmək üçün Həzrət Peyğəmbərin kölgəsində doğru yola hidayət etmişdir.

Biz də hal və yaşayışımızla Həzrət Peyğəmbərə nə qədər layiq bir ümmət ola bildiyimiz xüsusunda, Qiyamətdə Allah Rəsulunun gözəl şahidliyinə nail ola bilmək üçün bu günlərimizin qiymətini yaxşı bilməliyik. Bu xüsusda ən qiymətli rəhbərlərimiz də nəbəvi əxlaqın möhtəşəm izharlarına parlaq bir güzgü olan səhabələr olmalıdır. Çünki onlar yer üzündə Allahın şahidləri olmağın və Rəsuli-Əkrəmin Qiyamət günü onlar haqqında hüsni-şəhadətdə olmalarının həyəcanı içində idilər.

Dünyanın indiyədək mislini görmədiyi bu seçilmiş Peyğəmbər tələbələri bütün şübhələrini Allah Rəsulunun könül dünyasından aldıkları feyzlərlə ortadan qaldırdılar. Yenə onun ruh feyzini özləri üçün yeganə sığınacaq və dayanacaq görərək sonsuzluğun səyyahı oldular. Onların dünya həyatına aid bir narahatçılı-

ğı olmamışdır. Onlar hər getdikləri yerə Allah Rəsulunun şəxsiyyətini aparmaq ehtirası içində idilər. Buna görə də Həzrət Peyğəmbərin əxlaqı olan Quranı öyrənir, oxuyur, hiss edir, könuələrində həzm edir; sözləri, davranışları, halları və əxlaqları ilə təbliğat aparırdılar.

Bununla birlikdə onlar cəmiyyətdəki bütün mənfi hallardan özlərini məsul hiss edən yüksək bir ruh ucalığına çatmışdılar. Çin, Səmərqənd və İstanbul kimi uzaq diyarlara edilən çətin və əziyyətli səfərlərdə belə, yorulmurdular. Çünki qəlblərində risalət nurunu daşıdıqları üçün bu uzun və əzablı səfərlərdə çəkdikləri əziyyətlər, onlar üçün bir ləzzət halına gəlmiş və çatmaq istədikləri vüsala bir mərtəbə yüksəlmişdilər.

Səhabələr təbliğ həyatları boyunca neçə-neçə xam ruhların səhv söz və davranışlarına məruz qaldılar. Fəqət Allah yolunda çəkdikləri bu sıxıntılardan ötrü heç bir vaxt incimədilər. Çünki onlar həqiqi dostluğun və məhəbbətin qaynağına Allah və Rəsulunda çatmışdılar. Buna görə də Allah təala onları Qiyamətə qədər Məhəmməd ümmətinin dostu olaraq könuələrində yaşadacaqdır.

Allah hamısından razı olsun!

Rəbbimiz Rəsuli-Əkrəmin səhabələrinin və onların yolu ilə gedən övliyaların məhəbbətli könuələrimizi nurlandırın! Bizləri mühacir və ənsarın o möhtəşəm hallarına layiqi ilə tabe olan əhsan sahiblərindən edib onlarla birlikdə həşr etsin! Amin!

ÖZÜMÜZÜ UNUDURUQMU?

Unutmaq ən önəmli vəsfimizdir. Bu səbəblə insan adını almışıq. Atamız Hz. Adəm Rəbbi ilə olan sözləşməni unuduğu üçün başına nələr gəlmədi ki?.. Şeytana uydu və içində olduğu cənnət nemətlərindən məhrum qaldı. Çilə məkanı olan dünyada həsrət atəşi ilə yanıb qovruldu. Fəqət özünün kim olduğunu dərk edib Rəbbini xatırlayınca önündə qurtuluş qapıları açıldı.

Bəzən unuduğumuz kiçik şeylər bizə baha başa gəlir. Özümüzə pul götürməyi unuduqda ikram edəcəyimiz insanların yanında pərt oluruq. Evə lazım olan bir şeyi, sevdiyimiz adama hədiyyə almağı unuduqda bərq vuracaq səadət parıltılarından məhrum oluruq. İmtahan vaxtını unudan tələbəninin müvəffəqiyyətsizliyə, təyyarənin uçuş saatını unudan yolçunun isə xüsrana uğraması labüddür.

Allahı zikri unudan adamın dünya həyatında güzəranı daralar. Axirətdə isə kor olaraq həsr edilər. Deyər ki: Mən dünyada görürdüm. İndi nə üçün koram? Ona belə cavab verilər: Sənə ayələrimiz gəldi, sən isə onları unudun. Bu gün də sən unudulursan!

Demək ki, unudulan şeyə görə unutmanın bədəli ağırlaşır.

Əslində, bir mənada da unutmaq lazımdır. İnsanın hər şeyi yadında saxlamasına lüzum yoxdur. Əsas olan nəyi unudub, nəyi unutmayacağımızı doğru seçməkdir. Bəzi şeylər vardır ki, onları unuda bilərik. Faydasız bilgilər, mənasız isimlər, boş dedilər kimi. Bəzi xüsuslar da var ki, onları əsla unutmamalıyıq: Rəbbimizi, özümüzü, yarıdılış qayəmizi, içində olduğumuz anı və gələcəyimizi. Allah təala bizə xəbərdarlıq edir:

“Allahı unuduları üçün Allahın da onları özlərinə unutdurduğu (xeyirlərini başa düşməyən) kimsələrə bənzəməyin! Onlar (Allahın itaətindən çıxmış) fasiqlərdir!” (əl-Həsr, 19)

Elə isə hər zaman Rəbbimizi xatirimizdə tutaraq, dildə və qəlbə yad edərək “özünü unudanlar”dan olmamalıyıq. Məqsədimiz kamil insan və mömin ola bilməkdir. Arzu etdiyimiz mənəvi gözəlliklərin sərgisi halına gəlməyə çalışmalıyıq. Çünki qəlb rahatlığı əldə etməyin və insanlar tərəfindən sevilməyin yeganə yolu budur. Öyülməyə

layiq olan davranışlar, gözəl və təmiz əxlaqi vəsflər insanı ucaldır. Kamillik yolunda məsafələr bu cür qət edilir. Nəticədə elmi ilə əməli bir olan mömin nümunəvi xarakterə sahib olur.

Şübhəsiz ki, bu xüsusda ən böyük örnək peyğəmbərlərdir. Onlar özlərinə gələn əmrləri ən mükəmməl şəkildə tətbiq edərək rəhbər şəxsiyyətlər olmuşlar. Özlərini və vəzifələrinin gərəyini heç vaxt unutmamışlar. Onların izindən gedənlər də eyni diqqəti göstərməlidirlər.

Rəbbimizi unudarsaq, özümüzü unutmuş olarıq. Qulluq vəzifəmizi unudar və ya etinasızlıq göstərsək, özümüzü unutmuş olarıq.

Qurani-Kərimi lazımcına oxumaz, hökmləri ilə əməl etməz, ədəbiylə ədəblənməz və əxlaqla əxlaqlanmazsaq, özümüzü unutmuş olarıq.

Peyğəmbərimizi tanımaz, örnək almaz və onun boyasına boyanmazsaq özümüzü unutmuş olarıq.

İnsanlara yaxşı əməlləri tövsiyə etdiyimiz halda özümüz əməl etməzsək, özümüzü unutmuş olarıq.

Bu qədər həssas mövzularda etinasızlıq və səhlənkarlıq göstərməyə deyər Rəbbimiz bizi belə tənbeh edir:

“Siz insanlara yaxşı işlər görmələrini əmr etdiyiniz halda, özünüzü unudursunuz? Halbuki özünüz kitabı oxuyursunuz. Məgər (çirkin əməllərinizi) başa düşmürsünüz?” (əl-Bəqərə, 44)

Özümüzü unudarsaq Hz. Peyğəmbərin xəbər verdiyi bu adamın halına düşərik: “Qiyamət günü cəhənnəmə bir adam atılar. Bağırsaqları qarnından çölə çıxan bu adam dəyirman ulağı kimi fırlanıb durar. Cəhənnəm əhli o adamın başına toplanar və: “Ey filankəs düşdüyün bu hal nədir? Sən bizə yaxşı işləri əmr edib, pisliklərdən çəkəndirmirdinmi?” –deyər, o da: “Doğrudur, sizə yaxşılığımı əmr edərdim. Lakin dediklərimə özüm əməl etməzdim.” –deyər.” (Buxari, Bədul-Xalq, 10)

Bir şeirin tarixçəsi

11 Mart 1934 -cü il.

Bakı məktəblərinin birinin V sinfində ədəbiyyat dərsi təzə başlayıb. Sevimli müəllimlərdən avtoqraf almağı xoşlayan balaca bir qızcığaz xatirə dəftərini utana-utana müəllimə uzadaraq xatirə yazmağı xahiş edir. Dəftəri alan müəllim:

- Yaxşı, qızım sən get sinif jurnalını gətir, mən də bir şey yazaram. - deyir.

Qaç-qaç gedib jurnalı gətirən qızcığaza xatirə dəftərini qaytaran müəllim dərse davam edir. Müəllimin heç nə yazmadığını düşünən qızcığaz pərt olur. Zəng vurulanda sinif yoldaşları qızı dövrəyə alıb dəftərdə yazılanları oxumasını xahiş edirlər. Qorxa-qorxa dəftəri açan qızcığaz orada yazılan şeiri görəndə heyrətlənir.

Şeir cəmi bir neçə dəqiqəyə yazılmışdı:

İləri qoş, iləri,
Ey mənim gözəl qızım,
Qalma həyatdan geri,
Oxu mükəmməl, qızım.

Uca dağlardan atlan,
Hər çətinliyə qatlan,
Bir quş kimi qanatlan
Göylərə yüksəl qızım.

Mehriban ol insana,
Bir yuxarı baxsana,
Göydən günəş, ay sana,
Eyləyir “gəl, gəl” qızım.

Şeiri yazan müəllim Mikayıl Müşfiq, qızcığaz isə sonralar əməkdar elm xadimi, tibb elmləri doktoru olmuş Zəhra xanım Salayeva idi.

HƏM TƏTİL, HƏM DƏ TƏHSİL

Uzun bir təhsil ilini arxada qoysaq da, tətil zamanını sadəcə yatmaqla keçirməməli, yeni təhsil işlərinə başlamalıyıq. Təqribən üç ay davam edən bu müddətdə balacaların məktəbdə zəif qiymət aldıkları dərslərinə, idmana, dil kurslarına və ya əlavə bir məşğələlərə başlaması həm valideynlər üçün, həm də uşağın gələcəyi üçün çox əhəmiyyətlidir.

Bəli, artıq soyuq qış aylarından sonra gözəl yaz günlərini də yaşadığımız və qarşıda bizi isti yay günləri gözləyir. May ayının sonu yaxınlaşdıqca məktəbin qurtarması və tətillin başlaması sevincini balacaların gözlərindən oxumaq mümkündür. Amma bu zaman böyüklər daha çox narahat olmağa başlayırlar. Xüsusən işləyən valideynlər uşaqların evdə tək başına qalmasından və ya isti yay günlərində küçələrdə boşboşuna gəzmələrindən çox narahat olurlar. Uzun bir təhsil ilini arxada qoysaq da, tətil zamanını sadəcə yatmaqla keçirməməli, yeni təhsil işlərinə başlamalıyıq. Təqribən üç ay davam edən bu müddətdə balacaların məktəbdə zəif qiymət aldıkları dərslərinə, idmana, dil kurslarına və ya əlavə bir məşğələlərə

başlaması həm valideynlər üçün, həm də uşağın gələcəyi üçün çox əhəmiyyətlidir. Yay tətildə başlanan bu təlim-tərbiyə işləri müxtəlif baxımdan faydalıdır.

1. İl boyu zəif qiymət alınan fənlərdən əlavə məşğul olmaqla şagirdlər gələn ilki yekun qiymətlərini düzəltmiş olurlar.

2. Uşaqlar bəlkə də bütün il boyu arzuladıqları, amma vaxtlarının azlığıyla əlaqədar olaraq getmək istədikləri, lakin gedə bilmədikləri kurslara bu vaxt başlaya və hər yay buna davam edə bilirlər.

3. Kurslara başlayan uşaq məktəb mühitindən başqa yerləri də görür və oradakı uşaqlarla tanış olur. Bu, onun həm dünya görüşünün artmasına, həm də sosial biri kimi böyüməsinə səbəb olur.

4. Bəzi uşaqlar öz gələcək peşələrini və daxillərində olan istedadlarını burada kəşf edirlər.

5. Bu dövəmdə olan təlimin ən böyük əhəmiyyəti isə uşaqların başlı-başına qalmamalarına və valideynlərin də narahatlığına son verir.

Bu kurslara rəğbətənin artması, havaların isti və tətill zamanının olmasına baxmayaraq uşaqların gəlişini artırmaq üçün kurs müəllimlərinin boynuna böyük yük düşməkdədir. Çünki balacaların hər şeyə rəğmənl təlimə davam etmələri müəllimlərin aktivliyindən asılıdır. Elə buna görə də ilk gündən bəzi şeylərə diqqət etmələri lazımdır:

1. Müəllimlər yay kurslarına gözəl bir açılış ilə başlayıb kurs müddətindəki dərslər və sosial fəaliyyətlərinin planlarını uşaqlara və valideynlərə əvvəlcədən bildirməlidirlər.

2. Hətta dərslər keçəcəkləri sinif otaqlarını gəzdirməli və daha əvvəlki uşaqların nailiyyətlərini və fəaliyyətlərini fotolarla uşaqlara göstərməlidirlər.

3. İlk günün bütün yorğunluqlarına baxmayaraq valideyn və uşaqlarla tək-tək tanış olub maraqlanmalı, gülər üz göstərərək onlarda xoş təəssürat oyatmalıdırlar.

4. Uşaqları yaş qruplarına və ya səviyyələrinə görə ayırmalı, qohum və ya eyni məhəllədən gələnlərin bir yerdə olmalarına diqqət yetirilməlidirlər. Çünki buradakı ayırmalar və ya sonradan qrup dəyişdirmələri uşağın tamamilən kursdan çıxıb getməsinə səbəb ola bilər.

5. Uşaqların dərslərinə hansı səviyyədə hazırlaşmalarına baxmayaraq onların içlərində olan həvəs və həyəcanlarını öldürməmək lazımdır. Burada səbirli və mülayim olub uşağın daha da yaxşı hazırlaşması üçün ona kömək edilməlidir.

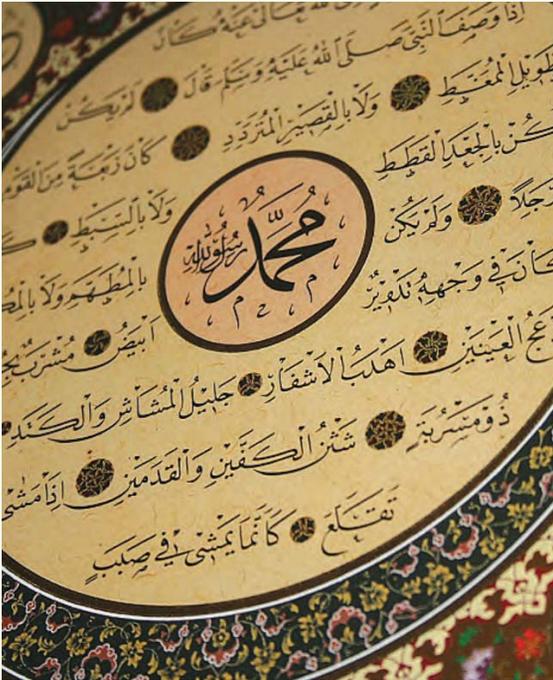
6. Hər gün yeni bir şey öyrətməyə, ibrətli bir hadisə və ya hekayə danışmağa çalışılmalıdır ki, həm onlara psixoloji olaraq təsir etmək mümkün olsun, həm də uşaqların sevgisi qazanılsın.

Bütün bu dediklərimiz kursların əhəmiyyətinin və ya oralarda olması lazım olan şərtlərin bəziləridir. Sadəcə onu unutmamaq lazımdır ki, zamanından, səviyyəindən və vacibliyindən asılı olmayaraq tətill müddətində uşaqlarımızın öyrəndiyi, hətta oxuduğu bir kitab belə onun gələcəyi üçün bir sərmayədir. Çünki illər keçdikcə bunu edə bilmələri imkansız olacaqdır.

Bu kurslara rəğbətənin artması, havaların isti və tətill zamanının olmasına baxmayaraq uşaqların gəlişini artırmaq üçün kurs müəllimlərinin boynuna böyük yük düşməkdədir. Çünki balacaların hər şeyə rəğmənl təlimə davam etmələri müəllimlərin aktivliyindən asılıdır.

Əndən Xəbərsiz

Tez-tez kitab, jurnal və qəzetlərdə “Moskvadan doğan günəş” adlı hekayələr dərc olunur və yanında gənc Ulyanovun çalışqan, qurtarıcı və nümunəvi şəklini verərdilər. Bizlər onu müqəddəs bildiyimiz üçün onun şəkildə dayandığı kimi dayanmağa çalışdıq.

Vaxt var idi bu torpaqlarda Leninizm hökm sürürdü. Hər sözümlə ona hörmət, ona tərifiə başlayırdı və ona təzimlə qurtarırdı. Belə etməsək sonumuzun nə olacağı hər kəsə məlum idi. Böyüklər işin iç üzünü bilsələr də kiçiklərə ondan bəhs etməyə çəkinir və qorxurdular. Biz, o vaxtkı kiçiklər bəzi böyüklərimizin Leninə yazdığı şeir, hekayə və romanları oxuyub onu həmişə üstün tutar və hörmət edərdik. Tez-tez kitab, jurnal və qəzetlərdə “Moskvadan doğan günəş” adlı hekayələr dərc olunur və yanında gənc Ulyanovun çalışqan, qurtarıcı və nümunəvi şəklini verərdilər. Bizlər onu müqəddəs bildiyimiz üçün onun şəkildə dayandığı kimi dayanmağa çalışdıq.

Amma heç bilməz və xəbərdar olmazdıq ki, bizim unuduğumuz bir şəxs əsrlər əvvəl bizi xatırlayıb bizə ümmətim demişdi. Bəs niyə unudulmağa məhkum biri həmişə xatırlanır, sevilir, örnək alınacaq bir şəxs isə unudulurdu? Bir sözlə onsuz və ondan xəbərsiz olduğumuzdan belə, xəbərimiz yox idi. Elə bir cəmiyyətdə yaşayırdıq ki antropomorfiist düşüncə ilə inanırıdığımız hər inandığımız və müqəddəs tutduğumuza. Ümməti olan bizlər üçün “Qardaşlarım üçün darıxdım” deyən bir insanın sevgisi yox idi bizlərdə. Çünki biz sadəcə görə bildiyimizi sevə bilərdik.

Görmədən sevməyi bilmirdik və bacarmırdıq. Nəhayət, o imansız və tərəfkeş quruluş dağıldı, insanlar “manqurt” kimi düşünməkdən xilas oldu. Düşüncəsində sərbəst olan insanlar qəlbini və vicdanını dinləyərək zəif qalan imanlarının tozunu silməyə müvəffəq oldular.

Ey Rəsul! Sonralar sənsiz, səndən xəbərsiz olduğumuzu yavaş-yavaş anladıq. Gec də olsa sənə elə bağlandıq ki, sənənin o səadət əsrinin tarixini vərəqləyəndə özümüzü sənənin yanında hiss etdik. Biz sənə elə bağlandıq ki, sənənin hər bir əziyyətin ağrı-acısını ürəyimizin ən dərin yerində hiss etdik. Sənə elə bağlandıq ki, sənənin vəfatın hz Ömərə, hz. Əliyə, hz Osmana və digər əshabına necə təsir etmişdisə bizə də elə təsir etdi. Hz. Bilalın sənənin yoxluğun səbəbiylə azan oxuya bilməməsi qədər bizə də təsir etdi. Biz səni görməsək də görmüş və yanında olmuş kimi sevdik. Biz səni görmədən sevdik. Sənsizliyi indi anladıq gec də olsa.

Məndən böyük qardaşım Xatəmul-Ənbiya adlı kitabdan möminlərin anası hz Xədicə və sənənin himayədarın Əbu Talib vəfat etdikdən sonra üstünə kül atılmış vəziyyətdə evə gələrkən sevimli qızın hz

Fatimənin ağlayaraq üstünü təmizləməsini oxuyarkən ağlamaqdan oxumağa davam edə bilməməsini xatırlayanda, ağlamaqdan özümü tuta bilmirəm. Biz səni görmədən sevdik və elə bağlandıq ki, bir gün peyğəmbər sizə gəlsə deyiləndə həyəcədən ürəyimiz titrədi. Sənənin sevgindən xəbərsiz bir cəmiyyətdə doğulub böyüsək də sənənin sevgimiz ifadə edilə bilməz dərəcədə çoxdur. Bir çox insanın il boyu ana və atasını unudub, yalnız 8 mart və atalar günündə xatırlaması kimi, səni sadəcə mövlud vaxtı xatırlamaq sənənin sevginin əskikliyindən irəli gəlir hər halda. Sən o 63 illik mübarək ömrün və xüsusən də 40 yaşından sonra gələn 23 illik təbliğ həyatında o qədər səmimi yaşayıb, səmimi davranıb, könlüdən təbliğ etdin ki, səni tanımayan, sevməyən və örnək almayan yoxdur.

Səni ilk dəfə görənlər sənə aşiq olardı. Səni bir dəfə sevən bir daha unuda bilməzdi. Sən bizi görmədən sevdiyin üçün biz də səni görmədən sevdik.

QURAN

Dərin mənaları ifadə edir,
Kəlamlar-kəlamı, sultanı Quran.
Qəlblərdən süzülüb, qəlblər fəth edir,
Yorğun könuəllərin dərmanı Quran.

Cəzb edir, dinləyən hər bir kəsləri,
Oxşayır ən incə, nazik hissləri.
Çatdırır bizlərə dahi səsləri,
Uca Allahın fərmanı Quran.

Bəzən ağladaraq, bəzən gülərək,
Bəzənsə sövq edib düşündürərək...,
Bəzən də hissləri məcbur edərək,
Tanıdır insana Rəhmanı Quran.

Elvin ŞİRVANLI

QURAN MÖMİNLƏR ÜÇÜN ŞƏFADIR

Yaz yağışı yağdıqda ağzını açıb bir damla yağış suyu yaxalayan balıq o damlanı alaraq suyun dərinliklərinə enər. Bir müddət sonra o bir damla yağış suyu balığın qarnında inci dənəsinə çevrilər. İlan da eynilə balıq kimi ağzını açaraq yağmur damlasını gözlər və o da yağan yağışdan istifadə edər. Lakin o bir damla su bir müddət sonra ilanın ağzında ən güclü zəhərlərdən birinə çevrilər. Yağan yağış eynidir, lakin nəticədə birində inci, digərində isə zəhər olur. Allahın ayələri də belədir. Onlar sadəcə və sadəcə rəhmətdir. Ancaq möminlərə şəfa olan bu ayələr zalımlar üçün sızıntı və xüsrandır.

"Biz Qurandan möminlər üçün şəfa və mərhəmət olan ayələr nazil edirik. O, zalımların (kafirlerin) ancaq ziyanını artırır." (İsra, 82)

Qurandan elmi ilə alim, əxlaqı ilə kamil, ehkamu ilə amil olmaq lazımdır.

İNSAN HƏSRƏTİ

Xəlifə Hz. Ömər bir məclisdəkilərdən belə soruşdu:

- Tutduğunuz diləyiniz dərhal qəbul olsa, nə istəyerdiniz?

Orada olanlardan biri: "Filan vadi dolusu qızılın olmasını istərdim. Onu xərcləyərək İslama daha yaxşı xidmət edərdim." –dedi. Başqa birisi: "Filan qədər sürülərimin, mal-qaramın olmasını istərdim. Lazım gəldiyi zaman onları infaq edərək dinə faydalı olmağa çalışardım." –dedi. Hz. Ömər bu deyənlərin heç birini bəyənmədi. Məclisdəkilər Hz. Ömərdən soruşdular:

- Ey Ömər, bəs sən nə istərdin?

Hə. Ömər belə cavab verdi:

"- Mən də Muaz, Salim, Əbu Übeydə kimi müsəlmanların yetişməsinə, İslama onlarla xidmət etməyi çox istərdim."

Bildiyini bilənin arxasından gedin, bildiyini bilməyəni oyandırın, bilmədiyini bilənə öyrədin, bilmədiyini bilməyəndən uzaq olun!

TARİXDƏN DƏRS

Misir səfərindən qayıdarkən xoca Kamalpaşazadə Şəmsəddin Əfəndinin atının ayağından sıçrayan palçıqla kirlənən kaftanını yanındakılara verib "Alın bunu, mən öləndə tabutumun üstünə atarsınız. Allaha layiqincə qulluq edə bilməmişəm, xocamın atının nalından sıçrayan palçıqla şərəflənən bu kaftan mənim üçün qurtuluş vəsiləsi olacağını ümid edirəm." -deyir.

HALAL LOXMA

Yavuz Sultan Səlim Mərcidabiq səfəri üçün hazırlıq görülməsini əmr etmişdi. Qısa müddət ərzində hazırlıq işlərini tamamlayıb yola çıxan ordu yolda düşərgə salaraq istirahət edirdi. Dincəlmək üçün dayandıqları yerdə hər tərəf alma ağacları ilə dolu idi. Burada bir müddət istirahət edən ordu yola davam edir. Bir dahakı dinlənmə əsnasında Yavuz Sultan Səlim xan vəziri yanına çağırır və belə deyir:

- Ürəyim alma istəyir. Əsgərlərdən soruş gör, kimdə alma var? Vəzir bir-bir bütün çadırları gəzse də alma tapmadan geri qaydır. Yavuzza alma tapa bilmədiyini dedikdə, Yavuz Sultan Səlim:

- Əgər bircə dəne alma çıxsaydı, vallahi, bu səfərdən vaz keçərdim. Haram yeyən ordu ilə zəfər əldə edilməz.

Həzrət Mövlanaya Şəmsin gəldiyini xəbər verirlər. Bu xəbəri gətirənə hədiyyələr verərək təşəkkür edir. Yanındakılar o adamın yalan söylədiyini və bu qədər pulu ona verməsinin əbəs olduğunu dedikdə belə cavab verir: "Mən Şəmsin saxtasına bu dəyəri verdim. Gerçəyi olsa canımı verərdim."

QƏLƏMLƏ BÜTÜNLƏŞMƏK

Digər tərəfdən Quran da bir kitabdır və kitab demək qələmlə yazılmış deməkdir. Təsadüfi deyil ki, qələmlə ilk dəfə yazı yazan da bir peyğəmbər olmuşdur: İdris əleyhis-salam. Allah insan oğluna faydalı olan bir çox şeyi məhz Peyğəmbərlərinə öyrətmiş və onlar vasitəsilə bəşəriyyətə çatdırmışdır ki, qələmlə yazı yazmaq da bu kimi işlərdən biridir.

Qələmlə yazmaq...

Bu gün artıq göz ardı edilən, bəlkə də zaman gələcək nə olduğunu kitablardan oxuyacağımız bir iş. Görəsən qələmlə yazan neçə yazar qaldı yer üzündə? İlk məktəb illərində sinif müəlliməsinin əlimizdən tutaraq yazdırdığı “A” hərfinə bənzəyirmi görəsən kompyuterimizin klavyasında üstünə basdığımız “A” düyməsi? Birində robotlaşma, digərində fitri bir hərəkət. İlk mərhələdə düz xətlər, dairələr çəkərək əlimizi alışdırma-alışdırma yazdığımız ilk hərflər, hərflərin meydana gətirdiyi sözlər və cümlələr... Sanki alın təriylə daşı daş üstünə qoyub divar ucaldan, bir şeylər ortaya qoyan bəna işinə bənzər. Qələmlə yazıda insan əməyi varkən digərində yox deyəcək qədər az, bəlkə o da yox. Qələmlə yazıda kağızla birbaşa təmas varkən, əlimizdən qələmə sirayət edən daxili enerji varkən digərində

Qələmdə tükənmə var, bitmə var. Bu üzdən insan ömrünə bənzər. Kimi tez tükənər, kimi bir az gec. Kimi insanca yaşar, kimi şeytanca. Kimi böhtan, yalan, iftira yazar, kimi gerçəyi. Kimi nəfsə xidmət edər, kimi Haqqa çağırar. Qələmin də qədərində insanlar kimi xeyirlə bərəkətlənmə və ya hədərlub getmə vardır.

monitor lampalarının hərərəti hakimdir. Qələm daha fitri, daha cazibdir mənəcə. Allah da qələmə və qələmin yazdıqlarına and içir uca kitabında. Digər tərəfdən Quran da bir kitabdır və kitab demək qələmlə yazılmış deməkdir. Təsadüfi deyil ki, qələmlə ilk dəfə yazı yazan da bir peyğəmbər olmuşdur: İdris əleyhis-salam. Allah insan oğluna faydalı olan bir çox şeyi məhz Peyğəmbərlərinə öyrətmiş və onlar vasitəsilə bəşəriyyətə çatdırmışdır ki, qələmlə yazı yazmaq da bu kimi işlərdən biridir.

Bu gün qələmlə yazan yazarlar olmasa belə, əsərlərindən bəhs edərəkən “filan yazıçının qələmindən çıxıb” ifadəsini işlədirik. Qələmlə yazmasaq da qələmə olan möhtaclığımız imza atarkən göstərir özünü. Bəlkə də son dövrlərdə demək olar ki, hər kəsin oxumağa bu qədər biganə yanaşmasına yazarların qələmdən üz çevirməsi səbəb oldu. Bu mənada qələmlə yazılan yazını ana südü ilə böyüyən körpəyə bənzədirəm. Digərini isə süni uşaq yeməkləri ilə böyüyən zavallı körpəyə. Yazılan yazılar da qidalanır əslində. Təbii şəkildə yazılması, yazarın daxilindən gəlməsi onun qidası deyilmi? Ən əsası isə yazılanların yazar tərəfindən yaşanan şeylər olmasıdır. Doğrudur, bu gün daha çox İslami sahədə yazılanlarla yaşananlar arasında zidliklərin olması faktı kitabların, əsərlərin oxunmaz hala düşməsinə təkan verir. Amma bir az gerçəkçi olaq bəlkə?! Onsuz da, möhtərəm bir zatın dediyi kimi nəfsi təzkiyədən keçməmiş hər kəs maskalanmış deyilmi? Mənəcə məsələ təkcə yazarın yazdıqları ilə yaşadıkları arasındakı

ziddiyyət deyil. Gözardı etdiyimiz başqa şeylər də var sanki...

Rəvayətə görə məşhur bir İslam alimi kitablarını yazarkən istifadə etdiyi qələmlərin yonqarını yığıb saxlayırmış. Ölüm ayağında ikən tüklər ürpərdici bu vəsiyyəti edir: öldükdən sonra məni yuyacağınız suyu həyatım boyu İslama xidmət üçün yazdığım əsərlər üçün işlətdiyim qələmlərin yonqarı ilə isidin... Bu vəsiyyətdə bir çox mənə gizlidir. Bununla əsərlərinin özünə şəfaətçi olmasını da istəmiş ola bilər, müqəddəs amala xidmət edən qələm artıqlarının lüzumsuz yerlərə atılmasına könlü razı olmadığı üçün də belə bir addımı atmış ola bilər. Bizim burada gəldiyimiz acizənə qənaətsə bir az başqadır: Qələmlə yazar ömrü vəhdət təşkil edir. Birinin yoxluğu digərinin yoxluğunu labüd qılır.

Qələm tükənən insan ömrünü xatırladan varlıqlardan biridir. Ən az xəzan olub tökülən çinar yarpaqları və qum saati qədər. Qələmdə tükənmə var, bitmə var. Bu üzdən insan ömrünə bənzər. Kimi tez tükənər, kimi bir az gec. Kimi insanca yaşar, kimi şeytanca. Kimi böhtan, yalan, iftira yazar, kimi gerçəyi. Kimi nəfsə xidmət edər, kimi Haqqa çağırar. Qələmin də qədərində insanlar kimi xeyirlə bərəkətlənmə və ya hədərlub getmə vardır. Bir də, dostumun dediyi kimi, qələmi qəlbi ilə tutanlar vardır, hər şeyə səthi yanaşmanın hakim olduğu zamanımızda. Onlar əllərindəki qələmi Allahın Quranda and içdiyi qələmdən bir cüz halına gətirənlərdir.

ÖZÜNÜ UNUDAN İNSAN

Mehman İSMAYILOV
Mehman_78@hotmail.com

“Biz Adəm oğullarını üstün və şərəfli etdik, quruda və dənizdə onları daşdıq, onlara pak ruzilər verdik və onları yaratdıklarımızın bir çoxundan fəzilətli etdik.” (İsra surəsi, 70) buyuran Qurani-Kərim insanın nə qədər üstün bir varlıq olduğunu dilə gətirir. Bu üstün varlığı digərlərindən fərqləndirən ən önəmli xüsusiyyət isə onun öz varlığının şüurunda olmasıdır. İnsan üçün bəlkə də ən böyük faciə onun özünü unutmmasıdır. Çünki özünü unutmaq var oluş məqsədini unutmaqdır. Var oluş məqsədini unutmaq isə varlığın özü olan ruhun qaynağı ilə əlaqənin kəsilməsidir. Bu da, Platonun dili ilə desək, ruhun ilahi aləmdən pay almamasına, onun maddə dünyasındakı varlıqların

içerisində yox olmasına gətirib çıxarır.

Dinimizin müqəddəs kitabı olan Qurani-Kərim də bu məsələ üzərində durmuş, varlığımızı unutmamızın səbəblərini və bu unutmama hadisəsinin hansı nəticələrə gətirib çıxaracağını xəbər vermişdir. Belə ki, münafıqların Təbuk səfərindəki mənfi davranışlarından bəhs edən bir ayədə münafıq kişi və qadınların, inananların tərəfində deyil, bir-birlərini dəstəklədiklərini, pis işləri əmr edib, yaxşı işlərdən uzaqlaşdırdıqları və xəsislik etdikləri bildirildikdən sonra:

“Onlar Allahı unudular, Allah da onları unudu” deyilir. (Tövbə surəsi, 67)

Yenə başqa bir ayədə inananlara: *“Allahı unudular üçün Allahın da*

İnsan üçün bəlkə də ən böyük faciə onun özünü unutmasıdır. Çünki özünü unutmaq var oluş məqsədini unutmaqdır. Var oluş məqsədini unutmaq isə varlığın özü olan ruhun qaynağı ilə əlaqənin kəsilməsidir. Bu da, Platonun dili ilə desək, ruhun ilahi aləmdən pay almamasına, onun maddə dünyasındakı varlıqların içərisində yox olmasına gətirib çıxarır.

onları özlərinə unutturduğu (xeyirlərini başa düşməyən) kimsələrə bənzəməyin" (Həşr surəsi, 19) şəklində xəbərdarlıq edilir. Yəni, Allahın insana verdiyi ağıldan bilərək səhv yolda istifadə edənlər və - Ondan gafil olmaları nəticəsində - öz ruhi potensialını boş yerə xərcləyənlər kimi olmayın deyilir.

Bəzi müfəssirlər Tövbə surəsinin 67-ci ayəsini Allahın, Ona qarşı vəzifələrini yerinə yetirməyənlərə, yaxşılıq etməyi və pis işlərdən uzaq durmağı unutturması, onları bu xoşbəxtlikdən məhrum etməsi şəklində açıqlamışlar. Ancaq bu ayədən, insanın özünü tanıması, yəni varoluş məqsədini dərk edib onu unutmadıqda Rəbbini də biləcəyi və tanıyacağı mənası da çıxarıla bilər. Hz. Əlidən nəql edilən *"Sən özünü tanı ki, Rəbbini də tanıyasan"* və *"Özünü tanımayan Rəbbini də tanımaz"* aforizmləri də ayənin bu cür təfsir ediləməsini dəstəkləyir.

Özünü unudan insan bu dünya həyatında onu ilahi aləmə bağlayan bağdan qopmuş halda yaşayar. Özünü unudan insan, əbədi həyatı üçün heç bir şey hazırlamayan, sabahı üçün nə hazırlayıb-hazırlamadığına baxmayan insandır. Onlar Allahdan qorxmadıqları və Onun sonsuz

qorumasından yardım diləmədikləri üçün Allah da onlara özlərini unutturmuşdur.

İnsanın bu dünyadakı əsil vəzifəsi Allaha qulluqdur. Və insan mütləq mənada hürr deyildir. Bunu dərk etməyən şəxs, həqiqətdə özünü unutmuşdur. İnsanın daim sirati-müstəqim üzərində yeriyə bilməsi üçün heç bir zaman Allahı unutmaması lazımdır. Allahın qulu olduğunu unudan şəxs bu dünyadakı mövqeyini doğru qiymətləndirmir. Sırf bu səhvi nəticəsində onun bütün həyatı doğru olmayan bir yolda axıb gedir. Allahdan başqa heç kəsin qulu olmadığını unudan insan, Allaha itaət etməz və həqiqətdə qulu olmadığı kəslərə qulluq edərsə, sırf bu xətasına görə bütün həyatı məhv olar.

Quran yuxarıda yer verdiyimiz bu ayələrlə insanın özündən qopmasının qarşısını almaq istəyir. Çünki Allahın unudulması, insanın özünü unutmasına gətirib çıxardar və bunun nəticəsində də insana aid bütünlük parçalanar, insanın qulluq həyatında səpmələr meydana çıxar.

AX – OH (AH-OH) ÇAYI

Ismayılı ilə Qəbələ arasında həyatı dörd hərflə xülasə edərək axan Ah-Oh çayı var. Nə qədər sadə, sadə olduğu qədər də dərin mənalar əhatə edən bir ifadə... Çaya girən insanın ilk çıxardığı səs suyun soyuqluğu və daşların ayağını əzməzi səbəbi ilə bu sözlər olur. Əgər çay adlarındakı mənaya görə müsabiqə keçirilsə Ah-Oh çayının dərəcə alacağına inanıram.

Yol kənarlarındakı ağaclardan tutaraq çayda axmamağa çalışaraq irəliləyərkən Ah-Oh çayı bizi qumlu sularına çoxdan batırmış “burax-maram” deyir. Ən yaxşısı, suyun çənəməzdən yuxarı çıxmaması...

Qara cildli kitaba görə varlıq sudan həyat tapmışdır. Həyatımız, ömrümüz nə üçün su kimi axıb gedər? Fizika qanunlarına görə suyun axışı yuxarıdan aşağıya doğrudur. Əyrilik olmasa axış da olmaz. Hər bir ömür sahibi torpağın üstündən içinə doğru axar. Yaşlılıq və belin bükülməsi əyriliyin qüvvətlənərək axışın sürətlənməsidir. Suyun şlalədən axması bu mənada gənc yaşda ölməyə bənzəyir. Həyatın bitişində də ah-ohlar vardır. Sevənlər ölümə ah, düşmənlərsə oh çəkər.

Sudan başqa heç bir nemət canlıların bütün hüceyrələrinə qədər işləyərək dərin bir oh çəkdirməz. Aşıqlərin ahının hərərətinə bənzər bir istilik başqa bir insanın sinəsində olmaz.

Bəşəriyyət tarixinin başlanğıcından bu yana insanın ahdan və acılardan uzaq olduğu an olmamışdır.

Görəsən, niyə çaya ad verərkən acı çəkmək mənasına gələn ah əvvəl, oh isə sonra işlənmişdir?

İnsanın dünya həyatına gəlişiyə bu adlandırmanın bir əlaqəsi varmı, əcəba?

İnsan dünyaya oh çəkərək, yoxsa ağlayaraq gəlir?

Doğum əsnasında ah, oh ardıcılığı vardır. Bir

Hz. Adəmin torpağına 39 gün hüzn, 1 günsə xoşbəxtlik yağmuru yağdığı, buna görə insan oğlunun dünyada çəkdiyi acıların və sıxıntıların sevincli anlarından çox olduğu söylənilir. Atamız Hz. Adəmin Qurani-Kərimdə zikr edilən həyatında cənnətdən endirilmə, günah nəticəsində peşmançılıq, övlad acısı yaşaması kimi ahları anladılır. Atadan oğula sadəcə var-dövlət miras qalmaz.

ana doğum ahlarıyla yaxşı sona çatdıqdan sonra dərindən bir oh çəkər.

Yıxılan uşaq zamanla “ah minəl-aşq” deyərək eşq acısı çəkməyə və ya çəkdirməyə başlar.

Yaşlılıq dövrü isə ümumi mənada insanın başqalarına yük olma, zəhmət vermə dövrüdür. Acı çəkdirən, əziyyət verən nazlı yaşlılara of şəklində belə, xitab etməməyimiz Qurani-Kərimdə zikr olunmuşdur.

Füzulinin gördüyü çaylar (su qəsidəsi) Hz. Peyğəmbər həsrətiylə doludur. Çayların həsrət göz yaşlarını axan sudan kim ayırd edə bildi Füzulidən savayı?

Dənizlərin duzluluğu bütün insanların göz yaşlarının toplanması ilə olmamışdırmı?

Ahı göylərə çıxmaq ifadəsi vardır.

Hər bir ömür sahibi torpağın üstündən içinə doğru axar. Yaşlılıq və belin bükülməsi əyriliyin qüvvətlənərək axışın sürətlənməsidir. Suyun şlalədən axması bu mənada gənc yaşda ölməyə bənzəyir. Həyatın bitişində də ah-ohlar vardır. Sevənlər ölümə ah, düşmənlərsə oh çəkər.

(Məzlumun duasından həzər edin. Onun duası ilə Allahın ərşi arasında pərdə olmaz. (hədis), Ahlardan qorxmayan ahlara düşər olar.)

Oh göylərə çıxmaz. Oh nidasında nəfsin məmnun olma səsi gizlidir. Xəstələrin ahları qəlblərdəki qatılığı yumşaldır. Onların acılı ahları Rəhmanın qapısını döyən toxmaq kimi olduğu üçün “xəstənin duası məqbuldur”.

Hz. Adəmin torpağına 39 gün hüzn, 1 günə xoşbəxtlik yağmuru yağdığı, buna görə insan oğlunun dünyada çəkdiyi acıların və sıxıntıların sevincli anlarından çox olduğu söylənilir. Atamız Hz. Adəmin Qurani-Kərimdə zikr edilən həyatında cənnətdən endirilmə, günah nəticəsində peşmançılıq, övlad acısı yaşaması kimi ahları anladılır. Atadan oğula sadəcə var-dövlət miras qalmaz.

Qonşum Ceyhun vardı. Ağıl neməti tam deyildi. Ağzı çatlarcasına gülürdü. Gülüşünə qibtə edərdim. Öz-özümə: “Bu gün və ya

dünən belə gülə bildinmi?” deyərək sual verərdim. Gülə bilmək üçün insanda nə isə əskik olmalıdırmı? Ağlaya bilmək üçün də artıqlıq..?

İnsan ən böyük dərsi acılardan alır, acılar və ahlər öyrədicidir. Tarixdə dahi və lider olanların acılar, yoxluqlar və imkansızlıqlar içərisində yetişməsi təkzibedilməz beynəl xalq reallığıdır.

Uğruna ah çəkiləcək insanların, böyüklərin və sevgililərin olması nə böyük bir nemətdir. Hz. İbrahim var, dağ boyda atəşə atılarkən ah çəkməyən...

“Allahın adıyla İbrahimin milləti üzrə” deyərək qəbrə qoyulan ölülərə o qaranlıq yerdə atəşdən qorxmayan İbrahimin mənəvi nəslindən olduğu xatırladılaraq cəsərət verilir.

“*Xeyir və şərr qardaşdır*” atalar sözünü eşitmişdim. Bu sözün əslinin İbn Arabiyyə aid olduğunu oxuyunca atalar sözlərimizin dini költürdən təsirləndiyi yönündəki qənaətim daha da qüvvətləndi: “*Xeyir və şərr qardaşdır, çünki mənbəyi etibarilə hər ikisi Allahdan gəlmişdir.*” (İbn Arabi)

Xeyirlər insana oh dedirdiyi kimi, şərlər və ağır müsibətlər də ah çəkdirir. Xeyri də, şəri də Allahdan gəldiyi üçün qardaş bilən Peyğəmbərimiz (s.ə.s) hər iki qardaşa ədalətlə eyni cür rəftar edər, şərlərdə ah çəkməz, xeyirlərdə oh çəkməyərək xeyri ehsan edənə xatırlayardı... Ümmətinə ah-oh yerinə əlhəmdülillah deməyi tələqin edərdi. Əlhəmdülillahi alə kulli halin və fi kulli hin. (hər hal və hər zamanda həmd olsun.)

Ahlarda səbir, ohlarda şükür gərək... Ah-ohlarımızın Uca Yaradanı unutdurması duası ilə...

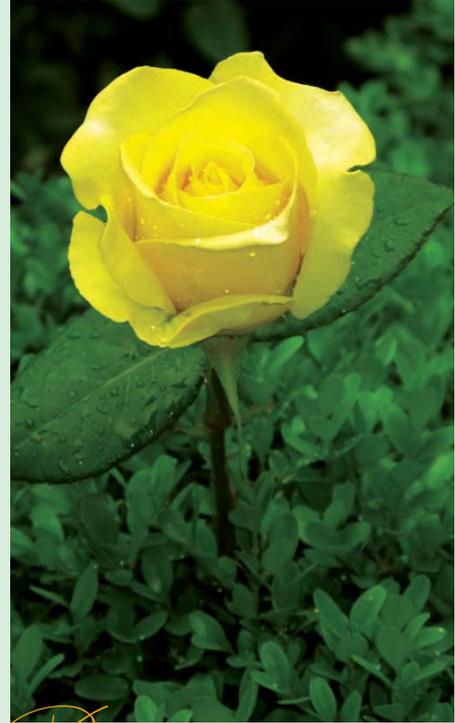
Böhtan

Qərb yazıçıları, karikaturaçı rəssamlar və film prodüserləri istədikləri insan haqqında istənilən şəkildə öz fikirlərini ifadə edə bilirlər. Bu ölkələrdə film istehsalçıları və yazıçılar üzərində senzura yoxdur. Demək olar ki, Rüşdi uşaq romanlarından başqa bütün əsərlərində ictimai və din xadimlərini məsxərəyə qoymuş və ya istər açıq, istərsə də örtülü şəkildə onları təhqir etmişdir. Çox yazıçılar öz esse və yazılarında həcv və təhqir vasitələrindən istifadə edir, amma Rüşdinin istifadə etdiyi iyrənc və zorakı təhqir onun kitablarını başqalarından fərqləndirir.

Bir zamanlar ingilis hüquqşünası belə demişdir, “...bu həyatda nə mükafatlar var, nə də cəzalar, sadəcə nəticələr vardır” və əgər kimsə təhqiredici şəkildə nə isə yazırsa və ya istehsal edirsə, o, bunun nəticəsilə üzləşməlidir. Yazıçı cəmiyyətin bir üzvü olaraq digərlərindən nə artıq hüquqa, nə də ki, artıq imtiyaza malikdir. Nə yazıla bilər və yaxud bilməz deyər hüquqi sənəd yoxdur, sadəcə nəticələr vardır və bu nəticələr yazıçı əsərini nəşr etdirdikdən sonra üzə çıxır.

Təhqir etmək əslində, bir insana və onun inanclarına qarşı göstərilən hörmətsizlikdir. Demokratik və azad cəmiyyətlərdə təhqir hüquqi normativlərlə cəzalandırılır. Təhqiramiz bir şey yazmaq və nəticələrdən azad olmaq o qədər də böyük cəsarət tələb etmir. Rüşdi, eləcə də yuxarıda qeyd olunmuş karikaturaçı rəssamlar və film istehsalçıları özünü müdafiə edə bilmədiyi və ya etmək istəmədiyi bir hədəf seçmişlər.

Məsələn, əgər hər hansı bir müəllif zati-aliləri kraliçaya, baş nazirə, prezidentə, tarixi, dini xadimə qarşı bir şey yazıbsa, bu kimi insanlar günahkarı məhkəməyə verib, təqib etmək niyyətində

Bir zamanlar ingilis hüquqşünası belə demişdir, “...bu həyatda nə mükafatlar var, nə də cəzalar, sadəcə nəticələr vardır” və əgər kimsə təhqiredici şəkildə nə isə yazırsa və ya istehsal edirsə, o, bunun nəticəsilə üzləşməlidir. Yazıçı cəmiyyətin bir üzvü olaraq digərlərindən nə artıq hüquqa, nə də ki, artıq imtiyaza malikdir.

Kiçik insan kütlələrini arzuolunmaz hərəkətə sövq etməklə və təhqiramiz dil ilə tanınan bu kimi yazıçılar, karikatura və film istehsalçıları söz azadlığının tərəfdarları deyillər. Onlar bu hərəkətləri ilə “təhqir azadlığı”nı müdafiə edərək özlərinin təkəbbürlü olduqlarını və digər insanlara qarşı ədalətsiz hərəkətlərini açıq-aydın bəyan etməkdən çəkinmirlər.

olmurlar. Təbii ki, həmin vəzifəli şəxslər müəllifin bu hərəkətlərinə əsəbiləşirlər, amma yəqin ki, heç bir rəsmi, yaxud da ictimai şəkilə, edilən təhqirə öz münasibətlərini bir qayda olaraq bildirmirlər. Halbuki rəhmətlik İndira Qandi, Rüşdinin “Gecənin uşaqları” kitabında kifayət qədər böhtana məruz qalmışdı və kitab müəllifi Londonda təqib edilirdi. Xanım Qandiyə edilən sui-qəsdin onun bu işi sona çatdırmasına macal vermədi.

Viking Penguin nəşriyyatının redaktoru cənab Kuşvant Sing “Şeytanın ayələri” kitabının müsəlmanların etirazına səbəb olacağını əvvəlcədən bildirmişdir. Bəlkə də Rüşdi və onun nəşrləri bu kitaba qarşı qalxacaq etirazın öhdəsindən gələ biləcəklərini düşünmüşdülər. Amma Viking Penguin cənab Singin xəbərdarlığına məhəl qoymamış və kitabı nəşr etmişdir. Ancaq onlar yanılmışdılar. Romana qarşı qalxan böyük etiraz Rüşdini ömrünün axırına qədər ölüm qorxusu və yalqızlıq içərisində yaşamağa vadar etdi.

Belə ki, əgər yazıçı cəmiyyətin adət-ənənəsinə zidd olan ideyalar ifadə edən əsər nəşr edirsə, o, “kitabın aqibəti ilə üzləşməyə hazır olmalıdır.” Təhqirin nəticəsində yüksələn etiraz yəqin ki, təhqirin dərəcəsinə uyğun olur. Bu etiraz kiçik bir tənqidi xülasədən tutmuş “Şeytanın ayələri” kitabının nəşrindən sonra müsəlmanların geniş etirazına qədər dəyişir. O, özünün söz azadlığı haqqında yazılarının birində belə demişdir: “Əgər söz azadlığı prinsiplərini müdafiə etməyə qalxsan, bu, kiminsə sənin nifrət etdiyin bir şeyi dediyi yerdən başlamalıdır. Əgər insanlar sənə tamamilə razı olduğun şeyləri deyirlərsə, onları müdafiə etməyə ehtiyac yoxdur.”

“Şeytanın ayələri” kitabının nəşrindən sonra Rüşdinin düşdüyü xoşagəlməz vəziyyət söz azadlığının tam bir nəticəsi idi. Təhqirə məruz qalmış böyük bir insan toplumu öz etirazını bildirməyə tamamən azad idi və Rüşdi də öz növbəsində kitabının nəticəsindən xeyli əziyyət çəkdi. Daha az azad bir cəmiyyətdə yəqin ki, bu kitab nəşr olunmamaqcaq və Rüşdi nəticələrdən əziyyət çəkməyəcəkdə.

Görəsən Rüşdi ilə əlaqədar hadisələr, sonralar onun söz azadlığı haqqında söylədiyi nitq, Danimarkada nəşr olunmuş karikaturalar, Hollandiyada istehsal olunmuş anti-İslam xarakterli film, qərbin söz azadlığı anlamında bir dəyişiklik etdimi? Bəli, çox güman ki, dəyişikliklər oldu, amma daha da pis yönə. Yəni fikirlərdə qütbləşmə meydana gəldi. Fikirlərdə qütbləşmə hər zaman olmuşdur, ancaq Rüşdi ilə əlaqədar hadisələr və Danimarkada karikaturaların nəşri müsəlman düşüncələrini bir tərəfə, dünyəvi qərb mədəniyyətini isə digər tərəfə qoydu.

Kiçik insan kütlələrini arzuolunmaz hərəkətə sövq etməklə və təhqiramiz dil ilə tanınan bu kimi yazıçılar, karikatura və film istehsalçıları söz azadlığının tərəfdarları deyillər. Onlar bu hərəkətləri ilə “təhqir azadlığı”nı müdafiə edərək özlərinin təkəbbürlü olduqlarını və digər insanlara qarşı ədalətsiz hərəkətlərini açıq-aydın bəyan etməkdən çəkinmirlər.

“Dr. F. Aleksander Magill Qafqaz Universitetində İngilis dili və ədəbiyyatı kafedrasının müdiri vəzifəsində.”

Üç ayə və insan

İnsan dünyaya müxtəlif ehtiyaclarla gəlir. Bu ehtiyacları iki qismdə cəmləşdirə bilərik: maddi və mənəvi ehtiyaclar.

Maddi ehtiyaclar insanın bioloji varlığını davam etdirə bilməsi üçün, başqa sözlə ölmədən yaşaması üçün lazım olan ehtiyaclarlardır. İnsanın yeyib-içmək, geyim, ev-mülk və başqa tələbatları bu cür ehtiyaclara daxildir. Bunlara təbii, yaxud cismani ehtiyaclar da demək mümkündür. İnsanın həyatda yaşamağa davam etməsi üçün bunlar zəruridir. Eyni zamanda insanlar bu tələbatları baxımından heyvanlar ilə müştərəkdir. Çünki eyni fikirlər digər canlılara da aiddir. Ancaq bəzi insanlar var ki, bu cür təməl ehtiyaclarla kifayətlənmir. Bu “bəziləri” üçün (bəlkə də, əslində insan sözünün əsl mənası da bu “bəziləri” üçündür) ödənməsi lazım olan başqa ehtiyaclar da mövcuddur. Onları digər

varlıqlardan ayıraraq insan edən, bir idrak və şüur sahibi olması, seçib-seçilmə hürryyətinə sahib olması, öz söyləriylə xoşbəxtliyi axtararaq mənəvi dünyasını qurmaq kimi ehtiyacları da var. Bunlar mənəvi ehtiyaclarlardır. Bu mənada, ağıl sahibi olmaq elm axtarmağı zəruri qılır, hür olmaq da məsuliyyət tələb edir.

Mənəvi ehtiyacın həqiqi mahiyyəti, ağıllı və şüurlu olmaqdan qaynaqlanan anlama ehtiyacı, qəlbin və duyğuların tələb etdiyi mənalandırma ehtiyacı və vicdanın arzuladığı arınma, paklanma, təmizlənmə ehtiyacıdır. Əslində bunlar insanın parçalanmış şəxsiyyətinin tərkib hissələridir.

Anlama ehtiyacı və Allaha inam

İnsan içərisində yaşadığı kainatın bir parçası olaraq haradan gəldiyini, niyə var olduğunu, yox olması daha çox ehtimal daxilində ikən niyə yox deyil, var olduğunu anlamaq

*M*ənəvi ehtiyacın həqiqi mahiyyəti, ağıllı və şüurlu olmaqdan qaynaqlanan anlama ehtiyacı, qəlbin və duyğuların tələb etdiyi mənalandırma ehtiyacı və vicdanın arzuladığı arınma, paklanma, təmizlənmə ehtiyacıdır. Əslində bunlar insanın parçalanmış şəxsiyyətinin tərkib hissələridir.

istəməkdədir. Dinin kainat haqqındakı suallara cavabı çox sadədir. Bu fiziki aləm var olduğu üçün fiziki aləmdə olmayan Yaradıcıya möhtacdır. Tək bir hikmət və qüdrət sahibi aləmin var olmasına səbəb olmuşdur. Onun varlığını qoyduğu qanunlarla ilahi, nizamlı idarə edir. Uca Yaradan buyurur:

“(Ey insan!) Sən Rəhmanın yaratdığında heç bir uyğunsuzluq görməzsən. Gözünü qaldırıb (səmaya) bax, orada heç bir yarıq (çatlaq, nöqsan) görə bilərsənmi?! Sonra gözünü qaldırıb iki dəfə bax. Göz orada (axtardığını tapmayıb) zəif, yorğun düşərək yenə də sənə tərəf qayıdacaqdır!” (Mülk, 3-4) Yaradıcı tək, yaradılış mükəmməldir.

Anlamlandırma ehtiyacı və axirətə inam

İnancımıza görə ölüm insan həyatının sonu deyildir. Yəni, ölüm insan üçün yoxluq deyil. Bu həyatın davamı var və olmalıdır. Əgər olmasaydı, bu dünyada yaşamağın heç bir mənası qalmazdı. Həyat davam etdiyi üçün məna qazanmaqdadır. Yaşanan gözəl xatirələr, xoşbəxt saatlar, kamala çatmış sağlam əxlaq, əldə etdiyimiz bilgi və təcrübələr, qurduğumuz dostluqlar, sevgilər heç biri qısa müddətdə yox olub getməyəcək və müvəqqəti deyil. Yəni, mənasını əbədiyyətə qədər saxlayacaqdır. Ancaq məsələ bununla da bitmir. Daha əhəmiyyətli axirət həyatında “haq-hesab”ın olmasıdır. Hamı öz gördüyü işin əvəzini - savabını və günahını görəcekdir. Zilzal surəsində buyurulduğu kimi, “kim zərrə qədər xeyir işləyib sənə onun hesabını, kim də zərrə qədər şər işləyib sənə onun hesabını verəcəkdir. İki günü eyni olanın ziyan içində olduğu bildirildiyinə görə, həyatdakı

hər hadisəyə və hər ana bundan daha gözəl məna yükləyən nə ola bilər?

Təmizlənmə ehtiyacı və əxlaq qaydaları

İnsan xeyir işə ağılı və vicdanıyla qərar verir. Ancaq onların inkişaf etdirilməyə, gücləndirilməyə və dəstəklənməyə ehtiyacı var. Bu ehtiyaca cavab verən amil umumiyyətlə desək əxlaq, xüsusilə də dini əxlaqdır. Çünki din, əxlaqı var olmağın əsas şərtlərindən sayaraq, ona böyük əhəmiyyət verməkdədir. “Nəfsini təmizləyən qurtulmuşdur” (Şəms 9) ayəsi əxlaqi təkamülün xəbərçisi və bələdçisidir. Hz. Peyğəmbər isə “Mən gözəl əxlaqı tamamlamaq üçün göndərdim” buyurur. Din sadəcə təmizlənməyin əhəmiyyətindən bəhs etmir, eyni zamanda onun yollarını da insana öyrədir. İman və əməli bir yerdə ələ alaraq bu davranışların insanın qəlbinə yerləşməsinə çalışır. Doğru davranışın nə olduğunu bilən o qədər insan var ki, onlar bunu bildikləri halda yanlış hərəkət edirlər. Deməli, nəyin doğru olduğunu bilmək kifayət deyildir. Əxlaqın dini təmələ söykənməsi zərurəti də buradan ortaya çıxır.

Ölüm belə, insanın ehtiyaclarını sona çatdırma bilməz. Qiyamət günü Allahın hüzurunda, qəlbi-səlim, imani-səhih və əməli-salehə ehtiyac duyuruq. Amma dünya həyatında yaradılış gerçəyini dərk etmək və var olmaq qayəsinə uyğun davrana bilmək üçün bir “söz” belə, arifə yetərmiş. Yetər ki, arif ola...

(Keçən sayımızda nəşr olunan
“Həyatdan doymayan” yazısının davamı)

*Cavan ömrüm bir mum kimi sönərkən,
Yüksəklərdən alçaqlara enərkən,
Əməllərim bir səraba dönərkən
Çaxıb verdim şimşəklərə könlümü.*

Beləcə öz ilk şeirini oxuyaraq gündəlik ruzisini qazanmaq ümidi ilə Bakı küçələrini dolaşan kiçik Müşfiq sərt küçə qanunları ilə tanış olur. Bu sərt “qanunlar” onu sərtləşdir-mir, əksinə qəlbi şəfqətlə dolur, həlimləşir. “Bir xəlif rüzgar əsincə, Müşfiqin yarpaqdan incə ürəyi titrəyir.”

Küçələrdə siqaret sata-sata dərstdən, məktəbdən də uzaqlaşmır. İlk təhsilini “rus-türk” məktəbində alandan sonra 1920-1931-ci illərdə təhsilini 12 saylı ikinci dərəcəli məktəbdə, Bakı Darulmüəlliminin və Azərbaycan Pədoqoji İnstitutunun filologiya fakültəsində davam etdirir. 1931-ci ildən Bakının müxtəlif məktəblərində dərs deyir. Təhsilin, xüsusən də pədoqoji texnikumun həyatını kökündən dəyişdirdiyini şeirə çevirir:

*...Ömrüm səfalətlərin dərin çıxmazlarında,
Solğun vərəqlər kimi görünən bir zamanda
Dərs alıb bir çırpınan qartal qanadlarından
Çəkdin, çıxartdın məni yıxıldığı yoxuşdan!*

1926-cı ildə “Bir gün” şeiri, 1930-cu ildə ilk kitabı – “Küləklər” işıq üzü görür. İlk kitabından sonra özünə qarşı tələbkarlığı ilə bərabər şeirlərinin sayı da günbəgün, saatba-saat artır. “Ah, siz şeirlə keçən günlərim, siz ki, ən vəfalı günlərimsiniz” deyən Müşfiqin təkcə 1932-ci ildə 5 kitabı çıxır ki, bu da onun

Şimşək ömrü

məhsuldar yaradıcılığından, istedadından xəbər verirdi. “Hər gün bir yeni nəğmə, hər gün bir yeni ilham, yazardı səhər-axşam”. Şeirə vurğunluğunu yaxın dostu, xalq şairi Rəsul Rza çox sonralar Müşfiqə həsr etdiyi “Qızılgül olmayaydı” poemasında belə yazacaqdı:

Hər şeydən artıq

Şeirin əsiri idi.

Yuxuda şeir yazardı

(Özü deyərdi bunu –

Şeirə qul olduğunu)

Müşfiq yazırdı. 30-cu illərin əsas mövzusu olan sosializmin tərənnümündən, beşillik plandan, oktyabrdan, komsomoldan, partiya-dan yazırdı. Eyni zamanda yeni quruluşun mənfiliklərinə də biganə qalmırdı. Ədəbi irsə xor baxan, tariximizdən, ədəbiyyatımızdan, mədəniyyətimizdən üz çevirənlərə “özümüzü öyməyəlim, Füzuliyə dəyməyəlim” deyirdi.

Yenə həmin illərdə tar əleyhinə qızgın kampaniya başlayanda tarın müdafiəsinə qalxanların ön sıralarında idi. Tar əleyhinə danışanların, “oxuma tar, oxuma tar, istəməyir proletar, səndə çalınsın Qatar” deyənlərin acığına:

Oxu, tar!

Səni kim unudar?

Ey geniş kütlənin acısı, şərbəti –

Alovlı sənəti

- deyə bir Mənsuriyyə harayı çəkirdi.

Əfsanə sözlərə məhəl qoymayan Müşfiq öz poetik dünyasını yaradırdı. Ürəyi eşqlə, sevgiyə dolu idi. İnsanları, eli, xalqı, vətəni

çox sevirdi. Vətənə, elə bağlı idi, xalqın kədəri onun kədəri, sevinci onun sevinci idi. “Ellərin ürəyi kövrəkləşəndə gözünün ağlayan yaşı” olmaq istəyirdi. “Xalqilə titrəyən, xalqilə gülən, Vətənçin yaşayan, Vətənçin ölən” bir bəxtiyar şair sanırdı özünü.

Səmimi idi. Yalandan, riyadan uzaq idi. Ağa ağ, qaraya qara deməkdən çəkinmirdi. “Hissi, həyəcanı olmayan kəslər”in “söz meydanında” at oynatmasına dözmürdü. “Mənəsiz şeiri” “qorxusuz lələyə”, “xülyasız şeiri” isə “qanadsız bir quşa” bənzədirdi. Hər yerindən duranın özünü şair adlandırmasını həzm edə bilmirdi:

Şairə ilhamdan maya gərəkdir!

Anasız çocuğa daya gərəkdir!

Şairəm söyləyir yerindən duran

Adamın üzündə haya gərəkdir!

...Yenilikçi, novator şair idi. Ancaq özünəxas formalarda yazardı şeirlərini. Sözlər muma dönürdü əlində. Adi sözlər belə onun dilində, qələmində ecazkar bir sözə çevrilirdi. Müşfiq xülyası “bəyaz köpüklərdən çıxəklər yapan”dır. Başqalarının görə bilmədiklərini görürdü. Ədəbiyyatımızda gözlər haqda çox yazılıb. Gözləri nəyə bənzətməyiblər ki? Amma Müşfiqin qəlb gözünün gördüyü göz fərqlənir digərlərindən:

Siyah qaşlarının kölgəliyində

Daima çirpənir iki göyərçin

Qonaraq könlümün budaqlarına

Hər gün şer oxurlar onlar mənimçin.

Məncə şərhə ehtiyac yoxdur.

Həyatı çox sevirdi. “İşıqlı dünyadan”, “Dostdan, aşnadan”, “incə mənadan”, “bu əngin fəzadan”, “şeyrdən, xülyadan” əl çəkmək istəmədi. Amma bir şair fəhmi ilə “Bir sərxoş ölümün əlindən düşüb qırılan kaşı” olacağını duyurdu. Hansı bir hiss isə başı üstündə qara buludların sıxlaşdığını, qara yelin, qasırganın yaxınlaşdığını pıçıldamağa başlamışdı və pıçıltı get-gedə güclənirdi.

Dolaşma baş ucumda bir qara qüvvət kimi,

Aydın yoluma çıxma bir dərin zülmət kimi.

Güclüyəm, dəhşətliyəm mən əbədiyyət kimi

Yetər, çaxma ay bulud!

Mənə bir qədər sükut?

Zamanın, gərdeşin əlindən dad çəkir, haray qoparır bir şair. Bu Müşfiqdir:

Ey acıqlı günəş, soyuqqanlı ay!

Haray bu gərdeşin əlindən haray!

Bu da Müşfiqdir:

Mən gəncəm, bilirəm istiqbalım var,

Hələ bədr olmamış bir hilalım var,

Yelkənim açılır, qara yel, əsmə!

Mənim bu dəryada bir sandalım var.

Bu da Müşfiqdir... 1109 №li məhbus... Bir gecənin içində xalqın sevimli şairindən “xalq düşməni”nə çevrilən Müşfiq. Ömrünün 30-cu baharını, ad gününü həbsxana kamerasında qarşılayan Müşfiq. Sovet Azərbaycanının, Sovet hökumətinin şairə ad günü təbriki...

Həbs olunduğu gecənin ertəsi gün – 1937-ci ilin iyun ayının 5-dəki ilk istintaqda Müşfiq ona qarşı irəli sürülən bütün ittihamları rədd edir. İstintaq materiallarında oktyabr ayının 20-dək heç bir sənəd olmasa da istintaq aparılırdı. İşgəncələr, psixi hücumlar, təhqirlər ara vermirdi. Müşfiq dözmürdü. Hər dəfə günahsız olduğunu bildirdikcə işgəncələr daha da artırdı. Ağla gəlməyən işgəncələrə əl atırdılar. Günlərlə yatmağa qoymur, saatlarla ayaq üstə saxlayırlar. Döyürlər, əllə, təpiklə, əllərinə keçən hər şeylə... Həyat yoldaşı Dilbəri, bacısı Balacaxanımı həbs edirlər... Yenə də dözmür, günahsız olduğunu deyir. Hələ də qəlbində kiçik bir ümid var. Hələ sındıra bilməyiblər onu.

Müstəntiq Qalustyanın erməni xisləti özünü göstərir. 1937-ci ilin oktyabrın 20-də hörmət etdiyi, sevdiyi, inandığı adamların böhtan dolu ifadələrini Müşfiqə oxuyur:

“...Məm Müşfiqi faşist ovqatlı element kimi tanıyıram.” “...Müşfiq qatı millətçi, Əhməd Cavadın davamçısıdır.” “...Müşfiq əksinqilabi əhval-ruhiyyəli şairdir. Nümunə üçün onun “Banditlər” şeirini göstərə bilərəm.”

Müşfiq onu tanıyanların xəyanətinə dözmür. Son ümid qığılcımı da sönür. Gah açılan, gah qapanan ümid qapıları bu dəfə birdəfəlik bağlanır. Özünü günahkar sayır.

1938-ci ilin yanvar ayının 5-i. Saatın

Bu da Müşfiqdir... 1109 №li məhbus... Bir gecənin içində xalqın sevimli şairindən “xalq düşməni”nə çevrilən Müşfiq. Ömrünün 30-cu baharını, ad gününü həbsxana kamerasında qarşılayan Müşfiq. Sovet Azərbaycanının, Sovet hökumətinin şairə ad günü təbriki...

əqrəbləri 11:20-ni göstərir. Hərbi kollegiyanın səyyar məhkəməsi saat 11:40 dəqiqədə işini bitirir. Cəmi 20 dəqiqə çəkən məhkəmə İsmayılzadə Mikayıl Müşfiq Qədir oğlunu ən ağır cəzaya – güllələnməyə məhkum edir.

Bir yaz səhəri dünyaya göz açan şairin sinəsini 1938-ci ilin yanvarın 6-da qırmızı güllər, lalələr bəzəyir.

- Öldü! Xəbər verin aşnaya, dostə -
Ruhlar mühəndisi, o böyük usta!..

... O ki, söz atından tərpendi, düşdü,
Sanki şeirimizin bir bəndi düşdü –

... – Öldü! – guruldasın, çaxsın buludlar
Qəbrinə çiçəklər taxsın buludlar.

(Hanı o qəbir? Yerini bilirsinizmi?
Göstərin onu Müşfiqsevərlərə, ayaqyalın get-
sinlər o qəbrin ziyarətinə)

Vardımı Müşfiqin günahı? Bəli, Müşfiqin günahı həddən artıq istedadlı olmasında idi. Cılız düşüncəli, xəbis ürəkli şairciyəzlərin əl-qolunu bağlayırdı. Müşfiq olan yerdə onlara yer yoxdu...

Kim idi onlar?

*Bir yığın fitnəkar, bir yığın səfil,
Bir yığın canavar, bir yığın rəzil,
Bir dəstə yolvuran, bir dəstə məğrur,
Bir dəstə qansoran, bir dəstə quldur,
Bir sıra insafsız, bir sıra gözsüz,
Bir sıra vicdansız, bir sıra üzsüz.*

Müşfiq Azərbaycan poeziyasının qızıl külçəsi idi. Bədxahlar, xəbislər tərəfindən oğurlanıb gizlədilən qızıl külçəsi. Azərbaycan poeziyasının heç zaman paslanmayan qızıl külçəsi.

20 il Müşfiq şeiri oxunmadı. Müşfiq adı çəkmək yasaqlandı. Müşfiq xatirələrdə,

hafizələrdə yaşadı. Şeirləri gizli oxundu. Öz şair oğlunu unutmurdu xalq. Haqqı da yoxdu unutmağa.

Bir şimşək ömrü yaşamaq düşmüşdü ömür payına. Bu ömrü şəərəflə, namusla, kişi kimi yaşadı.

Fəsilər dolanıb illər döndü. Cavid əfəndi, Ə. Cavad, Y. Vəzir, S. Mümtaz və yüzlərlə günahsızlar kimi Müşfiqə də bəraət verildi.

Sıyrılıb keçmişin buludlarından

Müşfiqlər gətirib böyük yarından

Yarıb günəş kimi qaranlıqları

Söküb şafəq kimi dumanlıqları

Müşfiq bugünümüzə gəldi. 100 yaşlı, həmişə cavan, həmişə 29 yaşında qalan 100 yaşlı Müşfiq.

Müşfiq əbəs yerə demirdi:

Hər tərəfdə quran toy-büsat mənəm,

Ulduzlarla edən ixtilat mənəm,

Mənim azadlığım dünyaya sığmaz,

Yer mənəm, göy mənəm, kainat mənəm.

Azərbaycan ədəbiyyatını bir dağ silsiləsi-nə bənzətsək, o sıra dağların arasında Nizami, Nəsimi, Füzuli, Sabir, Cabbarlı... zirvələri ilə bərabər başı həmişə dumanlı bir zirvə də var. Əlçatmaz Müşfiq zirvəsi.

Nə qədər ki, Azərbaycan dili var, nə qədər ki, Azərbaycan xalqı yaşayır, nə qədər ki, həyat var, bir o qədər də Müşfiq yaşaya-
caq. Müşfiq şeiri dildən-dilə, ürəkdən-ürəyə axacaq.

Müşfiq haqda yazmaq istədim. Görəsən yaza bildimmi?!

DİL KURSLARINI MÜVƏFFƏQİYYƏTLƏ BİTİRMİŞ TƏLƏBƏLƏRƏ SERTİFİKAT VERİLDİ

Bildirdiyi kimi GYF Azərbaycan gəncliyinin öz milli mənəvi dəyərlərinə bağlı yetişməsinə və dövlətə, cəmiyyətə faydalı bir şəxsiyyət kimi formalaşmasına xüsusi əhəmiyyət verir. Buna görə də gələcəyimiz olan gənclərə maddi-mənəvi dəstək olmağa çalışır. Elə bu məqsədlə gənclərin doğru və dürüst şəkildə yetişməsinə qarşısına məqsəd qoyan fond mərkəzi binasında ingilis dili, rus dili və ərəb dili kursları təşkil edir. **Fondda həmçinin mühasibat və kompyuter kurslarında 150-dən artıq tələbə təhsil alır.** Qəbulu üç ayda bir təşkil edilən kursların hər biri pulsuzdur. Bu kursların təşkil edilməsinin başlıca məqsədi, Azərbaycan gəncliyinin təhsil səviyyəsinin yüksəldilməsinə yardım etmək, sürətlə qloballaşan dünyada Azərbaycan gənclərinin intellektual səviyyəsinin inkişafı üçün əlverişli imkanlar yaratmaqdır.

Bu kursların növbəti dövrü sona yetdi. 3 may tarixində 2007-2008 tədris ili II rübündə Gəncliyə Yardım Fondunun nəzdində təşkil olunmuş dil kurslarını müvəffəqiyyətlə bitirmiş tələbələrə sertifikatların təqdim edilmə mərasimi keçirildi.

Tədbirdə çıxış edən **fundun prezidenti Ahmet Tecim** təltifetmə mərasimini **Ulu Öndər Heydər Əliyevin 85 illiyinə** həsr etməyi təklif etdi və gənclərə Ulu Öndərin irsini öyrənməyi və ona sadıq yetişərək vətənə, millətə faydalı olmağı tövsiyə etdi. O, çıxışının sonunda dil kurslarına iştirak edən tələbələrə bundan sonrakı həyatlarında müvəffəqiyyətlər arzuladı.

Sonra ürək sözü deyən fondun **vitse-prezidenti Salman Əliyev** də tələbələrə təbrik etdi və belə bir gündə GYF-də aldıkları bu sertifikatları həmişə uca tutmağı arzuladı. Sonrakı çıxışçı, fundun Bakı şəhərindəki təhsil işlərindən məsul şəxs **Sedat Demir** kurs müdavimlərini təbrik etdi və əmin olduğunu vurğuladı ki, onlar burada yiyələndikləri xarici dil bilgisi ilə Azərbaycan həqiqətlərini dünya miqyasında təbliğ edəcəklər.

Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasının Dillər kafedrasının baş müəllimi eyni zamanda GYF-də təşkil olunmuş rus dili kursunun müəllimi Xanlar müəllimə də öz çıxışında gənclərə belə bir şərait yaratdığına görə fond rəhbəliyinə və bütün kollektivə öz minnətdarlığını bildirdi.

Sonda kursu müvəffəqiyyətlə bitirən tələbələrə sertifikat təqdim olundu.

ŞUŞA VƏ LAÇINDAN OLAN ŞƏHİD VƏ İMKANSIZ AİLƏLƏRLƏ GÖRÜŞ KEÇİRİLDİ

Gəncliyə Yardım Fondunun rəhbərliyi və bütün əməkdaşları daima qaçqın və məcburi köçkünləri, şəhid ailələrini, xüsusilə də Qarabağın işğalı zamanı şəhid olmuş insanların ailələrini diqqət mərkəzində saxlayır və onlara müxtəlif yardımlar göstərir.

Bu il Şuşanın və Laçının işğalının anım günü

münasibəti ilə Gəncliyə Yardım Fondunun Şuşa və Laçından olan şəhid və imkansız ailələrlə görüşü, onlara yardımlar göstərməsi Baş nazirin müavini, Beynəlxalq Humanitar Yardım üzrə Respublika Komissiyasının sədri cənab **Ə. Həsənovun** tövsiyəsinə əsasən baş tutmuşdur. Tədbiri giriş sözü ilə **Fondun prezidenti Ahmet Tecim** açdı. O, qeyd etdi ki, tarixən Azərbaycan ərəziləri olmuş Şuşa və Laçın, eyni zamanda işğal altında olan digər torpaqlarımız tezliklə azad olunacaq və bununla da şəhidlərimizin ruhu dinclik tapacaqdır.

Daha sonra Nazirlər Kabinetinin nümayəndələri **Məhəmməd Məhərrəmov, Taleh Zeynalov**, Şuşa və Laçın rayon İcra hakimiyyətinin nümayəndələri çıxış etmişdir. Onlar da öz növbəsində Şuşa və Laçından olan məcburi köçkünlərə verdikləri itkidən ötrü başsağlığı, səbir, mətanət və vüqarlı olmağı dilədilər. Eyni zamanda Gəncliyə Yardım Fondunun rəhbərliyinə belə bir təşəbbüsə görə öz minnətdarlıqlarını bildirdilər.

Görüşün sonunda Şuşa və Laçından olan 100 qaçqın, şəhid və əlil ailəsinə yardım sovqatı paylandı.

KÖRPƏLƏR EVİ ZİYARƏT EDİLDİ

Gəncliyə Yardım Fondu uzun illərdir Azərbaycan xeyriyyəçiliklə məşğul olur. Fondun köməyə ehtiyacı olan insanlara öz əlini uzatdığını hər bir azərbaycanlı bilməkdədir. Gəncliyə Yardım Fondu tez-tez müxtəlif tədbirlər

keçirərək yardıma möhtac insanlarla görüşür, onların problemləri ilə tanış olur və onlara imkan daxilində kömək edir.

Cəmiyyətdə ən çox yardıma möhtac olan insanlar uşaqlardır. Xüsusilə də müxtəlif fiziki və əqli nöqsanı olan uşaqlar. Gəncliyə Yardım Fondu bu məqsədlə 11 may 2008-ci ildə *Bakı şəhərində yerləşən 1 saylı nevro-psixoloji körpələr evini* ziyarət edib, orada tərbiyə alan uşaqlarla görüşməyi özünə bir borc bilməmişdir. Görüş zamanı uşaqlara ərzaq, geyim, oyuncaqlar və digər hədiyyələr verilmişdir. Bir neçə saat uşaqlarla bərabər olan fondun *vitse-prezidenti Salman Əliyevin* də dediyi kimi bu tədbir uşaqlardan daha çox onların sevincinə səbəb olmuşdur. Tədbir boyu səslənən milli musiqilərimiz sədaları altında vaxt keçirən uşaqlar da bundan çox razı qaldıqlarını dilə gətirdilər.

MƏKTƏBLİLƏRİN I TEATR FESTİVALI

2007-2008 tədris ilində Gəncliyə Yardım Fondu və *Ç. Mustafayev adına 25 saylı Uşaq və Gəncər Yaradıcılıq Mərkəzi* milli mədəniyyətimizin və teatrımızın himayədarı ümummilli lider Heydər Əliyevin 85 illiyinə həsr olunmuş məktəblilərin *I teatr Festivalını* təşkil etmişdir. Nəsimi rayon məktəblilərinin iştirak etdiyi festivalın yekunu 25 aprel tarixdə saat 12:00-da R. Behbudov adına "Mahnı Teatrında" keçirilmişdir.

Tədbiri giriş sözü ilə *Ç. Mustafayev* adına 25 saylı Uşaq və Gəncər Yaradıcılıq Mərkəzinin direktoru *Cavanşir Abdullayev* açaraq festivalın keçirilmə məram və məqsədindən danışdı. O, həmçinin maddi-mənəvi dəstəyə görə Gəncliyə Yardım Fondunun rəhbəliyinə təşəkkür etdi və məktəblilərə müvəffəqiyyətlər arzuladı. Tamaşaların I turundan sonra xalq artisti Nuriyyə Əhmədova çıxış etdi. Nuriyyə xanım öz çıxışında məktəblilərə teatr sənətinin incəliklərindən danışdı. Daha sonra söz *Gəncliyə Yardım Fondunun prezidenti Ahmet Tecimə* verildi. O, Azərbaycan milli mədəniyyətinin və teatr sənətinin himayədarı Ulu Öndər Heydər Əliyevin fəaliyyətlərindən danışaraq, onun milli mədəniyyətimizə verdiyi töhfələrin misilsiz olduğunu və Heydər Əliyev irsinin şagirdlər arasında təbliğinin böyük əhəmiyyət daşdığını vurğuladı.

Festivalın yekununda ürək sözləri söyləyən Gəncliyə Yardım Fondu *vitse-prezidenti Salman Əliyev* müəllim

əməyini yüksək qiymətləndirdi. O, keçmiş mədəniyyət işçisi kimi gənc nəsilin etik və estetik, eyni zamanda vətənpərvər ruhda tərbiyə olunmasında teatr sənətinin xüsusi yeri olduğunu vurğuladı.

Yekunda festivalın qalibi 16 saylı məktəb elan olundu. Bundan başqa yuxarı, orta və ibtidai sinif şagirdləri arasında ən yaxşı tamaşa, ən yaxşı oğlan və ən yaxşı qız rolunun ifaçılarına mükafatlar verilmiş, ümumi olaraq isə 85 nəfər həvəsləndirici diplom və hədiyyələrlə təltif olunmuşdur.